

Planinarske NOVINE

NAŠE PLANINE

KOMOVI

Jedno od tri
najimpresivnija
gorstva Crne Gore

TURA NA VRH

Tri vrha Komova
i kružna tura oko
Komova

INTERVJU

Prof. dr Dragan Bulatović, predsjednik
Planinarskog saveza Crne Gore

Planinarstvo učiniti
prestižnom i održivom
sportskom aktivnošću

VLADA CRNE GORE
Ministarstvo sporta

JAVNO PREDUZEĆE ZA NACIONALNE PAKOVE CRNE GORE

Adresa: Trg Bećir bega Osmanagića 16, 81000 Podgorica

Tel: +382 (0)20 60 10 15

Fax: +382 (0)20 60 10 16

E-mail: npcg@nparkovi.me

Web: www.nparkovi.me

Časopis Planinarskog saveza Crne Gore,
broj 9 – decembar 2019.
Izlazi dva puta godišnje

Izdavački savjet:

mr Luka Mitrović, mr Darko Brajušković,
mr Vesna Bulatović, Enes Drešković, Fevzija
Kurtagić, prof. dr Dragan Bulatović, Milu-
tin Đurović, prof. dr Saša Popović, Željko
Starčević, Dragutin Vujović i mr Zehra Balić

Redakcijski odbor:

mr Darko Brajušković, dr Mirko Jakovljević,
Pavle S. Bandović, prof. dr Dragan Bulatović,
mr Vlado Vujisić, Željko Madžgalj, mr Vasilije
Bušković, Milan Radović, Željko Marković,

Glavni i odgovorni urednik:
mr Darko Brajušković

Zamjenik glavnog i odgovornog urednika:
dr Mirko Jakovljević

Lektor:
Nataša Perišić

Tehnički urednik:
Siniša Marjanović

Tehnički sekretar redakcije:
Tatjana Ivanović

Organizator:
Pavle Bandović

Izdavač:
Planinarski savez Crne Gore
Bracana Bracanovića 68/C, 81 000 Podgorica
Tel: 020-622 220, fax: 020 622-157
e-mail: info@pscg.me web: www.pscg.me

Štampa:
Pegaz, Bijelo Polje

Tiraž:
1000 primjeraka

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Nacionalna biblioteka Crne Gore, Cetinje

ISSN 2337-0653 = Planinarske novine
COBISS.CG-ID 28546320

**Redakcija zadržava pravo izbora tekstova i fo-
tografija prema kvalitetu u koncepciji časopisa.
Tekstovi i fotografije se ne vraćaju i za njih se ne
isplaćuju honorari**

Ministarstvo kulture Crne Gore u Evidenciju
medija, pod brojem 763, upisuje štampani medij
"Planinarske novine" čiji je osnivač sportska organ-
izacija Planinarski savez Crne Gore, sa sjedištem u
Podgorici, ul. Bracana Bracanovića 68/C

Fotografija na naslovnoj strani:

Kučki i Ljevoriječki Kom, autor **mr Vlado Vujisić**

Fotografija na posljednjoj strani:

Vasojevički Kom, autor **mr Vlado Vujisić**

Mr Darko Brajušković

Pet godina Planinarskih novina

Planinarske novine "pamte" već pet godina, omogućavajući crnogorskim planinarima, u informativnom smislu, mjesto pod suncem.

Od najstarijih vremena, planine su za čovjeka bile izazov, moćni i taj-
noviti. Takođe, i tada i danas, najsnažnija inspiracija i podsticaj za stva-
ralaštvo. Planine i okeani!

Planine su i simbol slobode i samoinicijativnosti i zbog toga planinarenje i bo-
ravak u tim nebeskim "soama" moramo podsticati, posebno kod mladih gene-
racija, kojima je neophodno druženje, upoznavanje nepoznatog i upoznavanje
svojih mogućnosti, odnosno takmičenje sa samim sobom.

Danas su planinari i dokazani fakultetski profesori, ljekari, prosvjetni radnici,
umjetnici, vrhunski sportisti, ljubitelji i zaštitari životne sredine...

Planinarenje najdirektnije podstiče ljubav prema prirodi, svijest o značaju zašti-
te prirode i uopšte ekološku svijest u najširem smislu te riječi. Ako u sve to do-
damo da su planine, sasvim prirodno, snažan magnet i motiv zdravim stilovima
života dobićemo mozaik koji sadrži kockice psihičke i fizičke snage, spoznaje,
vedrog duha i dobrog zdravlja. Naše planinarske novine su čvrsto vezivo koje
drži na okupu sve ove kockice u mozaiku, koncentrišući informacije i planinar-
sku mudrost tako da se već danas može reći da predstavljaju "sef" pun iskustava
za nove generacije planinara i dragocjen izvor informacija.

Punu afirmaciju Planinarske novine će tek dobiti a hroničari će moci da ih na
pravi način koriste kao građu i nezamjenjiv izvor informacija za proučavanje i
praćenje razvoja planinarenja u Crnoj Gori.

Mr Darko Brajušković

Prof. dr Dragan Bulatović, predsjednik Planinarskog saveza Crne Gore

Planinarstvo učiniti prestižnom i održivom sportskom aktivnošću

Doprinos planinarstva turističkoj valorizaciji prirodnog i kulturnog nasleđa Crne Gore ogleda se kroz organizovanje i izvođenje planinarskih aktivnosti, uređenje i održavanje planinske infrastrukture, školovanje planinskih i kanjoning vodiča, organizovanje planinarskih manifestacija i medijsku promociju prirodnih ljepota, ističe prof. dr Dragan Bulatović.

Razgovarao: **Doc. dr Mirko Jakovljević**

prof. dr Dragan Bulatović

Gospodine Bulatoviću, u Crnoj Gori planinarstvo ima tradiciju. Koliko je planinarstvo, značajno za zemlje takvog geografskog položaja?

Crna Gora geografski pripada području Mediterana, gdje su smještene zemlje sa izuzetno bogatim prirodnim i kulturno istorijskim nasleđem. To nasleđe je vitalni dio identiteta i osećaja pripadnosti jednom narodu. Ono ima neprocenjivu društvenu vrijednost jer okuplja i inspiriše ljude na akciju, pokreće patriotska osjećanja i nacionalni ponos. Takođe, nasleđe čini osnovu savremenog života i igra ključnu ulogu u privrednom i društvenom razvoju mediteranskih zemalja. U očuvanju i valorizaciji prirodnog i kulturno-istorijskog nasleđa crnogorskih planina nezamjenjivu ulogu ima planinarstvo i PSCG kao krovna nacionalna asocijacija. Ostvarujući tu ulogu planinarstvo doprinosi pronalazanju balansa između života zajednice, očuvanja nasleđa i razvoja turizma. Za planinare se može reći da su uglavnom ekološki osviješteni, da su poštovaoci prirode i njeni čuvari. Atraktivna priroda u kombinaciji sa vrijednim i bogatim kulturno-istorijskim nasleđem predstavlja resursnu osnovu za kvalitetnu ekoturističku ponudu koja može privući veliki broj posjetilaca.

Valorizaciji razvojnih potencijala pla-

ninskih područja, u skladu sa principima održivog razvoja, nemoguća je bez razvijenog planinarstva. Crna Gora je dominantno planinska zemlja, a crnogorci kao gorštački narod vjekovima su bili okrenuti planinama iz ekonomskih, egzistencijalnih i bezbjednosnih razloga. Tokom dugih vjekova nastao je specifičan i autentičan način života na crnogorskim planinama. Međutim, u poslednjih nekoliko decenija izražen je trend depopulacije. Razvoj planinarstva može doprinijeti da se očuva i unaprijeđi život lokalnih zajednica u planinskim područjima. Planinari su vjerovatno najbolji poznavaoци ovih često udaljenih i nepristupačnih predjela. Planinske staze uglavnom vode kroz planinska sela i katune, povezuju kulturno istorijske spomenike, vjerske objekte i sl. Dakle, planinari afirmišu, promovišu i čuvaju, pored prirodnog, i kulturno istorijsko nasleđe.

Sigurno je da planinarstvo može da se i ekonomski valorizuje. Kako da u Crnoj Gori napravimo značajniji iskorak u tom pravcu?

Planinarstvo je organizovana sportska djelatnost i sastavni je dio fizičke kulture. Međutim, pored svoje sportsko rekreativne funkcije i uloge, planinarstvo u svakoj zemlji ima i svoju ekonomsku ulogu. Činjenica da znanja i vještine koje posjeduju planinari imaju široku primjenu u drugim segmentima društvenog i privrednog života, otvara prostor za ekonomsku valorizaciju planinarstva. Ovdje prije svega mislim na turističku privredu i oblast zaštite i spašavanja. Znamo da crnogorski turizam danas generiše oko 20 % BDP-a i predstavlja stratešku privrednu granu, međutim, dominantno je u pitanju masovni kupališni turizam sa izrazito sezonskim karakterom. Povećan broj turista u sezoni predstavlja pritisak na prirodno i kulturno nasleđe, što implicira povećanu brigu i dodatne napore za njihovu zaštitu i unapređenje. Planinarstvo kao poseban oblik turizma predstavlja dobru dopunu, ali i alternativu, konvencionalnom tzv. „4S turizmu“. Planinarske aktivnosti se u većem ili manjem obimu odvijaju tokom cijele godine, pa planinarstvo doprinosi ublažavanju izražene sezonalnosti. Participacijom u turističkim aktivnostima kroz pružanje različitih servisa turistima, planinarske organizacije mogu prihodovati značajna sredstva koja mogu dalje ulagati u razvoj sportske funkcije. Za planinare članove planinarskih organizacija ovo meže biti profesija ili dodatno zanimanje.

Koliko planinarstvo doprinosi boljoj turističkoj promociji naše države?

Dragan Bulatović na vrhu Denali 6194 m- Najhladnija planina svijeta

Turizam i planinarstvo kao globalni fenomeni međusobno su zavisne i kompatibilne aktivnosti. Crnogorsko planinarstvo kao organizovana sportska aktivnost tijesno je povezano sa turizmom, značajno doprinosi promociji turističke ponude, te boljoj valorizaciji prirodne i kulturne baštine. Planinari borave na udaljenim i nepristupačnim mjestima koja su u prilici da vide, osjete i iskuse. U mogućnosti su da snime fotografije i video snimke, te da sve to podijele direktno ili putem društvenih mreža sa rodbinom i prijateljima. Na taj način planinari prave najbolju vrstu promocije za određenu destinaciju.

Planinarski savez ima svoju internet stranicu www.pscg.me, kao i facebook stranicu gdje se gotovo svakodnevno, postavljaju informacije, izvještaji i fotografije sa ekspedicija, pohoda i drugih aktivnosti. Takođe, Planinarski savez je jedan od rijetkih nacionalnih saveza u našoj zemlji koji se može pohvaliti vlastitim štampanim medijem „Planinarske novine“, koji izlazi dva puta godišnje.

Planinarstvo daje višestruki doprinos razvoju turizma, kako na strani ponude tako i na strani turističke tražnje. Planinarske aktivnosti najčešće su vezane su za putovanja van stalnog mjesta boravka i kretanje u prirodi, pa se ta putovanja mogu smatrati posebnim oblicima turizma. Međutim, osim toga što se često nalaze u ulozi turista dok posjećuju različite destinacije, planinari u svojoj zajednici, posredno ili neposredno do-

prinose razvoju, unapređenju, obogaćivanju i proširivanju turističke ponude. Planinarstvo u određenoj destinaciji može predstavljati specifični oblik turizma, ali i dopunu klasične turističke ponude. Ono se sastoji od čitavog spektra različitih sportskih disciplina od rekreativnih, preko takmičarskih do ekstremnih. Planinarske manifestacije poput festivala mogu privući veliki broj posjetilaca. Iz planinarskih organizacija dolaze planinski vodiči, markacionisti i spasioci bez kojih je nemoguće razvijati kvalitetnu ponudu planinskog turizma.

Planinarske organizacije se staraju o izgradnji i održavanju planinarske infrastrukture koja je ujedno i turistička. Planinarski savez Crne Gore kao nacionalna krovna asocijacija predano radi na promociji, afirmaciji i valorizaciji crnogorskih planina i njihovih turističkih potencijala. Kao društveno odgovorni ljudi, crnogorski planinari predano rade na razvoju, izgradnji i održavanju planinarske infrastrukture, koju čini sistem planinskih staza, različite vrste vježbališta, planinarske kuće i domovi i dr. Planinarska infrastruktura u isto vrijeme je i turistička, jer je bez nje praktično nemoguće razvijati turizam povezan sa outdoor aktivnostima. Solidna planinarska infrastruktura neophodan je uslov da bi se oslobodili i valorizovali turistički potencijali u planinskim područjima, te da bi se proširila klasična turistička ponuda.

Dakle, doprinos planinarstva turističkoj valorizaciji prirodnog i kulturnog na-

sleda Crne Gore ogleda se kroz organizovanje i izvođenje planinarskih aktivnosti, uređenje i održavanje planinske infrastrukture, školovanje planinskih i kanjoning vodiča, organizovanje planinarskih manifestacija i medijsku promociju prirodnih ljepota. Planinarski savez Crne Gore tokom poslednjih desetak godina u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma, NTO Crne Gore, međunarodnim donatorima i drugim partnerima predano radi na kreiranju i realizaciji projekata koji se odnose na razvoj i unapređenje i promociju turističke ponude Crne Gore.

U kom pravcu, imajući u vidu vaše iskustvo treba dalje razvijati planinarstvo kao značajni resurs države Crne Gore?

Moramo pratiti evropske i svjetske trendove u ovoj oblasti. To podrazumijeva permanentan rad na unapređenju i jačanju tri glavna stuba na kojima počiva savremeno planinarstvo, a to su: bezbjednost, vještine i održivost. Sve veći broj ljudi u planinama nosi sa sobom brojne izazove na koje moramo odgovoriti u narednom periodu. Podizanje nivoa planinarskih znanja i vještina, te unapređenje kvaliteta infrastrukture doprinijeće većoj bezbjednosti. Permanentna edukacija o značaju zaštite planinske prirode neophodna je kako bi se štetni uticaji po krhke planinske ekosisteme sveli na najmanju moguću mjeru. Strategija budućeg razvoja PSCG mora se usmjeriti i tom pravcu, jer jedino tako možemo uspješno osloboditi razvojne potencijale naših planina, a planinarstvo učiniti prestižnom i održivom sportskom aktivnošću koja daje snažan impuls ekonomskom razvoju.

Tekuća, 2019. godina je za Planinarski savez Crne Gore bila i teška i tužna. Tragično je nastradao jedan od najboljih planinara. Kako da povećamo bezbednost na našim planinama, ali i tokom međunarodnih pohoda?

Prerani i iznenadni odlazak Milana Radovića predstavlja nenadoknativ gubitak za našu planinarsku organizaciju i za cijelu Crnu Goru. Vijest o njegovoj smrti rastužila je ne samo Crnu Goru već cijeli Balkan. Naš Milan je sa ogromnim entuzijazmom i posvećenošću marljivo radio na razvoju i unapređenju planinarstva, promociji i crnogorskih planina i otkrivanju njihovih sportsko-turističkih potencijala. Vrhunskim rezultatima, pomjerio je granice crnogorskog alpinizma i njegovu slavu pronio širom planete. Žalosni smo zbog njegove smrti, ali ponosni na njegovo ime i njegova djela. Planinarstvo je aktivnost sa visokim nivoom rizika, nažalost, nesreće se

dešavaju, usled različitih subjektivnih i objektivnih okolnosti, i nekad uzimaju najbolje među nama.

Kada je u pitanju poboljšanje bezbjednosti u našim planinama, PSCG zajedno sa planinarskim klubovima radi na unapređenju znanja i vještina svog članstva, na uređenju i održavanju planinskih staza, kao i na školovanju planinarskih i kanjoning vodiča. U skladu sa Zakonom o planinskim stazama, Planinarski savez Crne Gore brine o uređenju i održavanju nacionalne mreže planinskih staza, koja uključuje više više od 5 hiljada kilometara staza različitih kategorija i namjena. Za sada je uređeno i markirano oko 2 hiljade kilometara.

Pored uređenih i bezbjednih staza planinarima i ostalim turistima neophodno je obezbijediti adekvatne objekte za ishranu i smještaj. Na planinskim stazama ili u njihovoj neposrednoj blizini, ne postoji dovoljan broj smještajnih kapaciteta u vidu planinarskih kuća i domova, ali i u ovom dijelu ima određenih pozitivnih pomaka. Naime, u poslednjih nekoliko godina izgrađeno je par ovakvih objekata i pokrenuta inicijativa za izgradnju još nekoliko. Vjerujem da ćemo u narednih par godina imati reprezentativne planinarske objekte na Štedimu, Maganiku i u Moračkim planinama.

Za bezbjedno kretanje planinara i turista u planinskim predjelima potrebno je imati obučene planinske vodiče. Oni klijentima treba da obezbijede avanturu, sigurnost, dobro vođenje i pažnju i da sve to upotpune dobrim pričama i informacijama. Pored toga što vodi brigu o klijentima, vodiči štite i čuvaju prirodno i kulturno okruženje u kojem se kreću sa klijentima, a radnje koje sprovode moraju biti u skladu sa zakonima i drugim propisima. Vodiči podstiču klijente da poštuju lokalnu kulturu, privatnost i dostojanstvo lokalnog stanovništva. Takođe, vodiči edukuju klijente obrazuju o istoriji, pitanjima zaštite životne sredine i kulture, te o boravku u planini sa najmanjim uticajem na životnu sredinu. U Crnoj Gori je zanimanje planinski vodič podignuto na nivo nacionalne stručne kvalifikacije. Planinarski savez je podnio zahtjev Ministarstvu prosvjete za dobijanje licence organizatora obuke ze ovo zanimanje i taj postupak će uskoro biti priveden kraju.

Planinarski savez Crne Gore značajno je aktivan i u međunarodnim organizacijama. Da li možemo da očekujemo i veće iskorake na međunarodnom planu?

PSCG zaista ima bogatu i sadržajnu sa-

radnju sa planinarskim i drugim sličnim savezima na regionalnom i globalnom nivou. Menadžment Saveza će tokom 2020. godine predano raditi na produbljivanju postojeće i uspostavljanju nove saradnje sa partnerima iz inostranstva. U posebnom fokusu je saradnja sa Balkanskom planinarskom unijom, Evropskom pješačkom asocijacijom-ERA, Evropskom planinarskom asocijacijom-EUMA, te saradnja sa svim planinarskim savezima iz zemalja bivše Jugoslavije. Planinarski savez Crne Gore aktivno participira u radu ovih organizacija i ima predstavnike u upravljačkim tijelima većine od njih. Uspostavljanje nove i jačanje postojeće saradnje na međunarodnom planu od neprocjenjivog je značaja i višestruko doprinosi daljem razvoju crnogorskog planinarstva. Iskustva zemalja sa razvijenijim i bolje organizovanim planinarstvom mogu biti dobar putokaz u kom pravcu i na koji način se trebamo dalje kretati. Organizovanje zajedničkih susreta, planinarskih i edukativnih programa prilike su za dodatno upoznavanje, razmjenu iskustava i izgradnju međusobnog povjerenja.

Šta biste u narednoj godini označili kao prioritetne aktivnosti?

Proces usklađivanja rada, organizacije i akata u skladu sa Zakonom o sportu je u završnoj fazi. Pored Saveza za sada su taj proces uspješno okončala 23 planinarska kluba. Nekoliko klubova nije u tome uspjelo, dok se nekoliko njih preregistrovalo u sportsko-rekreativna društva koja po zakonu više ne mogu biti naši članovi. Mi u Savezu vjerujemo da će se dobar dio klubova koji su brisani iz registra, jer nijesu podnijeli na vrijeme zahtjev za usklađivanje akata i organizacije, u narednom periodu ponovo registrovati i tako ojačati našu planinarsku porodicu.

Nakon završene „preregistracije“, u narednoj godini nas očekuje još puno posla i obaveza koje proizilaze iz novog zakona o sportu. Jedan od prioriternih zadataka svakako će biti uspostavljanje i unapređenje sistema takmičenja u okviru PSCG. Biće formirane nove komisije koje će morati da pripreme veliki broj akata. Takođe očekujem da ćemo, nakon dobijanja licence, početi sa sprovođenjem programa obuke za sticanje nacionalne stručne kvalifikacije planinski vodič. Tokom 2020. godine otpočemo i pripreme za proslavu velikog jubileja 70 godina od osnivanja Planinarskog saveza Crne Gore koji ćemo proslaviti 2021.godine.

IN MEMORIAM

Prilikom visokogorske ekspedicije na masiv Tjan Šen u Kirgistanu, u organizaciji PK “Visokogorci CG”, u kojoj su učestvovali Milan Radović i Aleksandar Đajić – Đaja, došlo je do tragičnog ishoda i pogibije jednog od najboljih crnogorskih planinara i alpinista Milana Radovića. Nakon uspješno izvedenog uspona na vrh Khan Tengri visok 7010m, koji zahtijeva izuzetnu fizičku i tehničku spremnost, i boravka u visinskom kampu C4, došlo je do Milanovog propadanja u ambis preko 1000m, najvjerovatnije usljed odlamanja dijela ledene grede na kojoj se kamp nalazio.

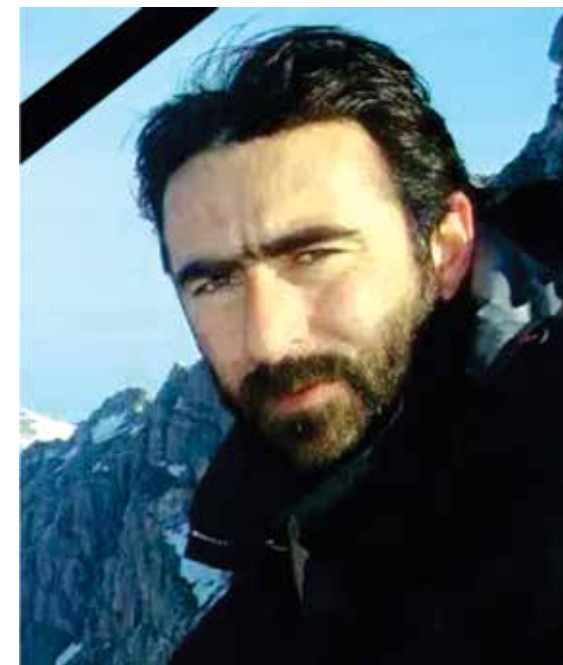
MILAN RADOVIĆ

Datum rođenja: 15.04.1970.

Obrazovanje: Diplomirani pravnik;

Zaposlen: Zavod za izvršenje krivičnih sankcija, načelnik Centra za obrazovanje kadrova;

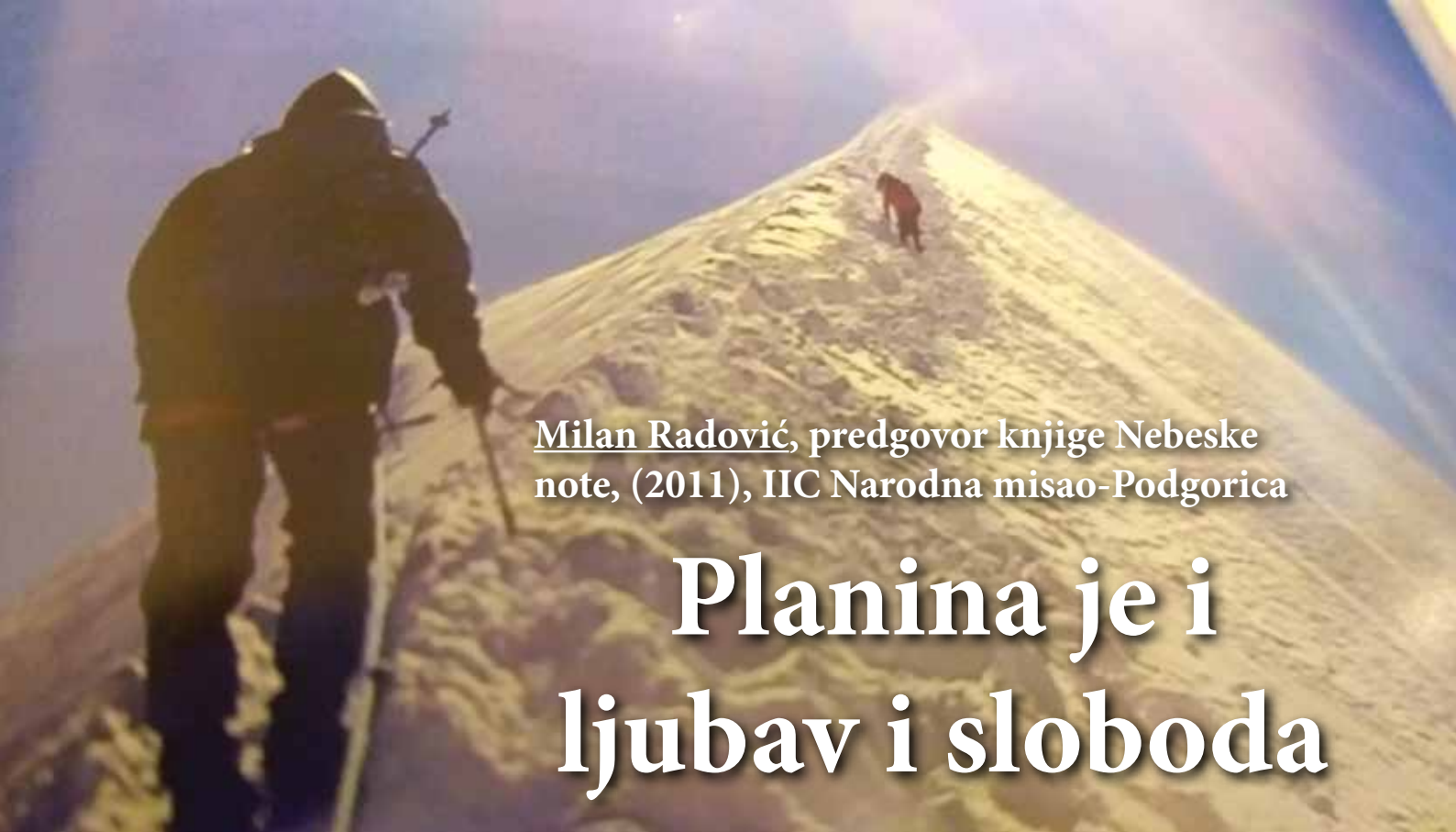
Rođen u Plužinama. Bavio se sportom, najprije fudbalom i atletikom (duge pruge), a potom planinarenjem. U svojoj planinarskoj karijeri bio član više planinarskih klubova u zemlji i inostranstvu. U PSK „Komovi“ je obavljao dužnost člana Upravnog odbora i Tim lidera za visokogorstvo i alpinizam, za koje vrijeme je ovaj klub postigao najznačajnije rezultate. Jedan je od osnivača Planinarskog kluba „Visokogorci Crne Gore“. Načelnik je Komisije za planinarstvo, alpinizam i ekspedicije Planinarskog saveza Crne Gore. Vodio više desetina planinarskih akcija u zemlji i inostranstvu. Popeo u zimskim i ljetnjim uslovima sve značajnije crnogorske i vrhove u regionu. Zajedno sa klupskim kolegama popeo prvenstveni zimski smjer na Maja & Jezerces (2694 m.) u Albaniji. Kao član klupskih i međunarodnih ekspedicija popeo je neke od najviših evropskih i svjetskih vrhova. Zajedno sa Draganom Bulatovićem izveo je 2008. godine prvi uspješan uspon crnogorskih alpinista na vrh preko osam hiljada metara, Manaslu 8163 m/nm u Himalajima. Napisao veliki broj tekstova iz oblasti planinarenja u dnevnim i periodičnim listovima. Član uređivačkog kolegijuma lista „Renome“ u kojima objavljuje putopise sa planinarskih pohoda i tekstove o prirodnim ljepotama Crne Gore. Član redakcije „Planinarskih novina“ koje izdaje Planinarski savez Crne Gore. Objavio je zapaženu knjigu „Nebeske note“ o usponima na Alpe, Kavkaz, Ande i Himalaje koja je promovisana širom Balkana. Rekreativno se bavi slobodnim penjanjem, kanjoningom i speleologijom. Bavi se planinskim i uličnim trčanjem. Trči ultra trail dionice, kao i maratonske discipline. Jedan je od autora Programa i Ispitnog kataloga za sticanje nacionalne stručne kvalifikacije „Planinski vodič“. Ispitivač u Ispitnom centru Crne Gore u procesu sticanja stručne kvalifikacije Planinski vodič iz predmetnih oblasti: Pravne, sociološke i etičke osnove vođenja u planini i Planinar bio-psiho-socijalno biće. Održao je niz predavanja i motivacionih govora.

Dobitnik je povelje „Podvig godine“ Opštine Danilovgrad za 2009. godinu. Dobitnik je Povelje, najvišeg priznanja Planinarskog saveza Crne Gore za izuzetne sportske rezultate i doprinos razvoju planinarstva.

Najznačajniji rezultati:

- 2003. Olimp (Mitikas 2917 m.) u Grčkoj;
- 2005. Alpi (Mon Blan 4810 m.), Francuska – najviši vrh Zapadne Evrope;
- 2006. Julijske Alpe (Triglav 2864 m. i Škrlatica 2740 m.) u Sloveniji; Šar planina (Titov vrh 2747 m.) u Makedoniji;
- 2007. Julijske Alpe (Triglav 2864 m., Mangart 2649 m. i Jalovec 2645 m.);
- 2008. Andi (Akonkagva 6962 m.), Argentina, najviši vrh južne i zapadne hemisfere;
- 2008. Himalaji (Manaslu (8163 m.), Nepal, jedan od četiri najteža himalajska vrha;
- 2009. Kavkaz (Elbrus 5642 m.), najviši vrh Evrope;
- 2010. Alpi (Mon Blan 4810m, Francuska – najviši vrh Zapadne Evrope; Gran Paradiso 4061m, – najviši vrh Italije; Grosglockner 3798 m, – najviši vrh Austrije; Jalovec 2654 m, najatraktivniji vrh Julijskih Alpa);
- 2011. Alpi (Gran Paradiso 4061 mnv, – najviši vrh Italije; Mon Blan-visinska tačka Vallot 4300 mnv);
- 2012. Denali (6194 m), najviši vrh Sjeverne Amerike;
- 2013. Alpi (Breithorn 4164 m; Gran Paradiso 4061 m; Mon Blan 4810 m), ; Olimp (Mitikas 2917 m.);
- 2014. Alpi (Breithorn 4164 m; Gran Paradiso 4061 m; Mon Blan 4810 m; Groslockner 3798 m; Mangart 2649 m.), Olimp (Mitikas 2917 m.);
- 2015. Lenin Peak (Pamir) 7134 m;
- 2017. Breithorn 4164 m; Gran Paradiso 4061 m; Mon Blan 4810 m;
- 2018. Zapadni Elbrus (5642m)-najviši vrh Evrope, Istočni Elbrus 5621 m
- 2019. **KHAN TENGRI 7010M – TJAN ŠEN**

Milan Radović, predgovor knjige Nebeske note, (2011), IIC Narodna misao-Podgorica

Planina je i ljubav i sloboda

Koliko puta su nas ljudi gledali sa čuđenjem, pitajući se zbog čega se „mučimo“, šta vidimo lijepo u penjanju uz strme litice, u hodanju ivicom provalije? Pitanje koje nam novinari najčešće postavljaju u raznim emisijama je: Šta je to što vas privlači i „tjera“ da se penjete po planinskim vrhovima, rizikujući svoje živote? Zbog čega? Čemu? Pitaju svi koji nikada nijesu osjetili magiju planine, koji sebi ne postavljaju ciljeve, koji ne tragaju za svojim mogućnostima, svi koji misle da smo mi, planinari, ljudi na svoj način. Da smo ljudi u kojima je pritajen latentni suicid.

Strast kojom se ljudi uspinju na planinske vrhove je takva da gotovo nema racionalno objašnjenje. I svaki penjač ima svoje „razloge“ tako da nema jedinstvenog odgovora. Možda odgovor leži u ljudskoj prirodi, u filozofiji života koja svakog čovjeka tjera da se uspravlja, ide naprijed, teži višem i time pruža otpor silama među kojima je i zemljina težina, koje ga stalno vuku nazad ka zemlji, dnu, ponoru. Težnja ka Bogu, ka savršenstvu, visinama, svoj najbolji ovozemaljski odraz ima u simboličnom usponu na planinski vrh u velikom naporu i žrtvi da se dodirne najviša tačka u prostoru, da se čovjek sjedini sa vrhom stijene, planine koju je Bog stvorio takvom da svojim obličjem predstavlja odraz nesavršenstva zemlje i ovozemaljskog bitisanja, a da je pri tom to nesavršenstvo nestvarno lijepo. Toliko lijepo da čovjek ne može svu tu ljepotu spoznati, a da se ne nađe na onoj tački koju je Bog odredio da bude najbliža njemu, onoj tački na kojoj odmaraju zvijezde, na kojoj se čuje tišina, sa koje molitva najdalje dopire, onoj tački koja bistri um, liječi dušu, usađuje mir u srce, u kojoj adrenalina obnavlja tijelo. Ta tačka jeste vrh, tačka na kojoj je čovjek čovjek, na kojoj se najbolje spoznaje život, postojanje i nestajanje, vječnost koja sleduje, tačka na kojoj nestaju male stvari naših života iz nizine, iz blata, i budu potisnute najboljim doživljajem tvorca, koji je nama smrtnim grešnicima dostupan u trenu što se život zove. Makar i na momenat, makar i za to kratko vrijeme koje provedemo na toj tački, na „vrhu“. Neka ovo bude moj odgovor na pitanje sa početka priče, ako je odgovor uputno i davati.

„Ne uspinjem se na planine da bih osvajao njihove vrhove. Zašto, onda, to činim? Srljam u životno opasne situacije da bih spoznao svoje strahove sumnje i uzvišene osjećaje“- zapisao je jednom prilikom Reinhold Mesner, poznati alpinista, pokušavajući da objasni suštinu adrenalinske zavisnosti koja alpiniste tjera na nevjerovatan napor i visoki rizik „Ako ne možete razumjeti da postoji nešto u čovjeku da se suoči sa planinom, da se izlaže naporima, da ide stalno naprijed, sve više i više onda ne možete uočiti što mi idemo. Ono što dobijamo iz ove avanture je čist užitek. A užitek je, nakon svega, kraj života“, rekao je George Mallory, alpinista koji je zauvijek nestao u masivu Everesta 1924. god. Profesor Raško Dimitrijević je zapisao: „Tako potpuno upoznavanje sebe, takva istina oslobođena i sjenke laži, to poniranje u sopstvenu ličnost na mjestima gdje ne može da postoji sujeta, gdje se nagonski strah mora pretvarati u podstrek za borbu i održavanje života, gdje je sva osjećanja za koja postoje zvučna imena, ustupaju mjesto nečem što je nedovoljno određeno, gdje se čovjek, prividno tražio smrt otkupljuje i osposobljava za dalji život-to je duboki smislo alpinizma“. Oni koji se nijesu penjali na planine nikada neće razumjeti nas koji to radimo.

A da li je sve to lako, jednostavno? Naravno da nije. U ovome leži činjenica da nem previše onih koji su spremni da savladaju sve te teškoće, sve strahove, a posebno iskonski strah od smrti. Ali biti iznad tih strahova, iznad svakodnevnog, truležnog života zar nije dovoljan razlog za sav taj napor? I zar duh čije visine mogu biti bezgranične ne zaslužuju tijelo kadro izdići se u visine ograničene nekom vrijednošću izraženoj u metrima?

Planina je ljubav, filozofija života, traganje za nirvanom. Planina je sloboda, beskrajna sloboda. Tamo se diše punim plućima, tamo se brišu granice među ljudima. Planina je inspiracija. Planina je dio nas.

Čovjek jednom „zaražen“ planinom, nikada ne miruje, ne prestaje njegova želja za usponima, za vrhovima. Pogrešno je mišljenje da čovjek osvaja planinu. Planina osvaja njega.

Jednom, za cio život. I zato svaki planinar ide dalje, ide više i, ako može, najviše sve do Mont Everesta, do krova svijeta“. No, bez obzira do kojih visina stigneš, stalno i iznova se vraćaš davno pohađenim planinama, vrhovima na kojima si bio bezbroj puta. Svaki vrh, svaka planina su iznova lijepi, svaki put otkriješ neku novu dimenziju i svaki put ih doživljavaš drugačije. I Mont Everest i brdo iznad sela čovjeka obogaćuju, čine ga humanijim, čovječnijim. Priroda uopšte je prirodno stanište čovjekovo. Boravak u prirodi je najbolji lijek protiv svakodnevnih stresova, on regeneriše duševno stanje a održava fizičko zdravlje. Planina ubija monotoniju života u gradovima, nehumanim stanbenim objektima, skućenom prostoru. Planina oslobađa čovjeka negativne energije, preopterećenosti koje nameće današnji tempo života. Planina vraća čovjeka sebi, za razliku od komfora savremenog življenja koji ga otuđuje od ebe i drugih...

Planina je moj život. Rodio sam se na planini, rastao sam sa planinom u očima, budio se sa pogledom na stijene Maglića, Bioča, Volujka. Odrastajući u svojoj kući na kanjonu Pive, srećao sam planinare, speleologe, ljude natovarene teškim rancima, iz svih krajeva svijeta koji su išli u osvajanje okolnih planina, pećina, jama. Slikao sam se sa njima, davali su mi slatkiše kojih nije bilo u mom djetinjstvu. Divio sam se tim ljudima i njihovoj opremi. Užad, kacige, karabineri, upečatljivo su se urezali u moje sjećanje. Poželio sam da i ja jednog dana izgledam tako. Kada bi ljeti došlirođaci iz grada, mi, djeca bi se „opremili“ užadima i tajno odlazili u „osvajanje“, „akcije“. Imao sam tek sedam godina, kada sam, sa majkom, pješao cijeli dan do pivske planine Kapavica. Popeo sam vrh Vagan, visok 1776 m. Od tada traju ta magija, želja i snovi. Djetinjstvo je prohuhalo, došlo je život u gradu, škola, obaveze, ali one slike i želje nijesu me napuštale. Na odsluženju vojnog roka u Sloveniji, u pauzi između dva odlaska na stražu, u gudurama Borovnice, peo sam se na okolne visove i uživao u ljepotama slovenačkih krajolika.

Došle su studije koje su pratili ratovi, sankcije, raspad države, izolacija. To su bile godine nepovoljne za bilo kakvu aktivnost iz zadovoljstva i uživanja, trebalo je preživjeti. U Crnoj Gori, svaka planinarska priča je počinjala i završavala se sa nikšićkim „Javorkom“...

Početak vijeka i milenijuma označio je i početak mog organizovanog odlaska u planine. Priključio sam se Planinarsko-smučarskom klubu „Komovi“ iz Podgorice. Prva tura mi je bila uspon u vojničkim čizmama i kineskim rancem na Brotnjik, visok 1560 metara. Ubrzo sam prešao na visoke planine: Maganik, Durmitor, Pokletije... Tako je počelo. Skupljao sam informacije i iskustva planinara koje sam srećao. To je doprinosilo da i naš klub postane prepoznatljiv i da ostvari rezultat vrijedan pažnje. Godinama sam, pri svakom odlasku u inostranstvo, raznim povodima nabavljao opremu. Sve više sam ličio na one ljude koje pamtim iz djetinjstva.

Moj dolazak u „Komove“ se poklopio sa izdavanjem jedne male, ali ambiciozne grupe mladih ljudi željnih da iskoče iz prosjeka i da se ne zadovoljavaju samo rekreativnim turama i odlaskom u naše planine. Ljudi željnih da uče i da ostvare rezultat kojim će dokazati da i mi imamo potencijal za velike domete u planinarskim sportovima, visokogorstvu, alpinizmu, slobodnom penjanju, orijentingu. Bilo je krajnje vrijeme da se naš prirodni ambijent, koji je pretežno visokoplaninski valorizuje i nekim rezultatom vrijednim pažnje u oblasti planinarskih sportova.

Najprije smo, septembra 2003. krenuli na mitsku planinu drevne Helade, Olimp i osvojili dva njegova najviša vrha: Mitikas visok 2917 m i Skorio 2915 metara. Neki od članova su

naredne godine izvršili uspon na najviši vrh Balkana, Rilu u Bugarskoj, a za 2004. planirali smo Zapadni Elbrus, najviši vrh Evrope na Kavkazu, visok 5642 metra. Za taj uspon smo se spremali Dragan Bulatović, Bojan Bošković i ja, ali kako je ekspedicija organizovana u junu te godine, u vrijeme kad mi je na putu bila prinova ja sam izostao. Dobio sam Stefana i Nemanju, a Dragan i Bojan su se uspjeli na Elbrus. Dragan i Tanja su osvojili Ararat u Turskoj i Damavand u Iraku...

Ova knjiga (Nebeske note, 2011. prim.M.J.) je moja uspomena na ono što je došlo nakon ovih uspona. Opisao sam ekspedicije na najviše plninske vijence svijeta: Alpe, Kavkaz, Ande i Himalaje. U knjizi ih nisam poređao po datumu već po visini, namjerno ostavljajući za kraj uspon na Manaslu, koji će ostati zapisan u istoriji planinarenja kao prvi uspješni uspon crnogorskih planinara na vrh viši od 8000 metara. Pri zapisivanju nebeskih nota koje su strujale mojim tijelom na ovim usponima nijesam imao literarnih pretenzija, pa sam u pomoć pozvao velika književna i alpinistička imena koja su ostavila zapise o svojim doživljajima planinskih gorostasa. Prvenstveni cilj mi je bio da vjerno na papir prenesem sve što se ešavalo na našim ekspedicijama i tako sačuvam od zaborava velike trenutke u našim planinarskim karijerama. Zbog toga sam zahvalan svojim prijateljima, a prijateljstvo koje uspostavi planina je vječna i iskonski čisto što su pozitivno odgovorili na moj poziv i u kratkim crtama dali svoj doživljaj zajedničke borbe na beskrajnim bijelim prostorima koji staju u jedan jedini pogled.

Planinska klima i meteorologija

Piše: Prof. dr Dragan Bulatović

U prethodnim lekcijama Male škole planinarstva smo naučili da je za odlazak u planine pored dobre psihofizičke pripremljenosti potrebna adekvatna oprema i poznavanje planinarske orijentacije. Takođe, upoznali smo se sa raznim subjektivnim i objektivnim opasnostima koje vrebaju u planini. U ovoj lekciji ćemo vidjeti da, pored navedenih faktora, uspjeh planinarskih akcija u velikoj mjeri zavisi od vremenskih prilika.

Zbog specifičnosti planinske klime vrijeme se u planini mijenja veoma brzo pa je gotovo nemoguće dati preciznu i pouzdanu vremensku prognozu. **Planinsku klimu** uglavnom karakterišu kratka svježja ljeta sa dosta kiše i duge hladne zime sa puno snježnih padavina. U visokim planinama na visinama iznad 4 hiljade metara nalaze predjeli vječitog snijega i leda, zato su pohodi na te planine mogući jedino tokom kratke ljetnje sezone.

Klima, kao meteorološki pojam, je skup meteoroloških činilaca i pojava koje u određenom vremenskom periodu čine prosječno stanje atmosfere nad nekim

dijelom zemljine površine. Dakle, klimom se naziva prosječan tip vremena za određeno područje, posmatran kroz duže vremensko razdoblje.

Elementi klime koji se uzimaju u obzir pri određivanju klime su insolacija, temperatura vazduha, vazdušni pritisak, smjer i brzina vjetra, vazduha, padavine, oblačnost i snježni pokrivač, a mijenjaju se pod uticajem klimatskih faktora ili modifikatora (geografska širina, reljef, raspored kopna i mora, morske struje, nadmorska visina, rotacija, revolucija, atmosfera, udaljenost od mora, jezera, tlo i biljni pokrivač i uticaj čovjeka). U posljednje vrijeme smo svjedoci da se veoma često govori o klimatskim promjenama.

Klimatske promjene se odvijaju lagano, traju vjekovima uz porast prosječne temperature od 1°C za 1000 godina. Međutim, u zadnjih 50 godina u Evropi je zabilježen porast temperature od 0,95°C, što je podatak koji zabrinjava.

Površina Zemlje koja ima isti tip klime, naziva se **klimatskom zonom ili pojasom**. Prvu podjelu Zemljine površine

na klimatske zone izvršili su još antički Grci.

U Crnoj Gori razlikujemo tri klimatske zone: primorsku, kontinentalnu i planinsku. Oblast visokih planina u Crnoj Gori počinje sjeverno i istočno od rijeka Pive, Komarnice i Morače. Ovu oblast čine manje ravnice na prosječnoj visini od 1700 metara. Sa tih terasastih površi uzdižu se brojni planinski vrhovi iznad 2000 m nadmorske visine. Planinski krajevi su hladniji, kišoviti i snjegovitiji od susjednih nižih krajeva. Na ovim planinama, zbog malih isparenja, snijeg se zadržava nekoliko mjeseci, pa i citavu godinu. Treba imati na umu da svaka planina ima specifičnu mikro klimu.

Meteorologija je nauka o Zemljinoj atmosferi i promjenama u njoj. Meteorologija proučava promjene vremena oko nas. Pripada grupi geofizičkih nauka. Neke od glavnih pojava koje se proučavaju su količina i vrsta padavina, grmljavinske oluje, tornada, tropski cikloni i tajfuni. Bitan uticaj vremena na ljude i ljudske aktivnosti doveo je do razvoja nauke o prognozi vremena.

Sinoptička meteorologija je dio meteorologije koji se bavi prognozi vremena.

Vrijeme je trenutno stanje atmosfere nad određenim mjestom. Stanje atmosfere je skup njenih fizičkih osobina. Možemo slobodno reći da interesovanje za vremenske prilike postoji otkad postoje i ljudi. U Beču je 1873. godine osnovana Međunarodna meteorološka organizacija (International Meteorological Organization – IMO). Ta organizacija je 1951. godine prerasla u Svjetsku meteorološku organizaciju (World Meteorological Organization – WMO), posebnu agenciju Ujedinjenih nacija.

Moderna dinamička meteorologija rođena je 1948. godine, kad je Jule Charney uspio redukovati složene dinamičke jednačine (koje je već 1904. godine postavio Vilhelm Bjerkness) na jednostavniji, ali korisniji oblik. Istovremeni razvoj digitalnih računara osigurao je da Charneyeva metoda rješavanja jednačina ima veliku praktičnu korisnost jer se omogućilo da prognozi vremena bude bazirano na rješenjima dinamičkih jednačina kao funkcija vremena.

Stanje u atmosferi određuje se mjerenjem atmosferskog pritiska, temperature, vlage, i strujanja vazduha. Vazdušni pritisak je najveći na površini mora, gdje pri 0°C iznosi 1013,08 milibara. Vrijednost pritiska opada 1,33 milibara na svakih 10 metara visinske razlike. Promjenom vazdušnog pritiska smanjuje se i njegova zasićenost kiseonikom (O₂) što na velikim visinama predstavlja problem planinarima jer otežava disanje, dovodi do bržeg zamaranja i do visinske bolesti.

Šta svaki planinar treba da zna?

Prije odlaska na planinarsku turu treba

da se informišemo o službenoj meteorološkoj prognozi na radiju, Tv-u, Internetu ili u štampi. Na nekim planinama (npr. Triglav) postoje meteorološke stanice gdje se možemo raspitati o vremenu. U slučaju lošeg vremena najbolje je odustati od akcije i sačekati bolje vrijeme. U predviđanju vremena može nam pomoći barometar. Pad barometarskog pritiska predznak je lošeg vremena, a porast ili stabilan pritisak znak su dobrog vremena. Međutim, kada se nađemo u planini, najčešće ćemo koristiti procjene vremena na osnovu vlastitog iskustva. Posmatramo zbivanja na nebu uočimo neke zake koji nam govore o skorijoj promjeni vremena.

Znaci dobrog vremena su:

- visoki oblaci nejasnih kontura, mi-

rujući ili dolazeći s istoka; magle i oblaci koji se spuštaju

- nebo blago modro ili jasno modro, vedro, blago večernje rumenilo čistih boja
- blag noćni i jutarnji povjetarac s vrhova u dolinu
- vidik nejasan, horizont dalek, konture mutne (ljeti)
- kišica iz svjetlijih oblaka
- jutarnje magle koje silaze u dolinu
- sjeverni i sjeveroistočni vjetar
- velika temperaturna razlika između dana i noći

Znaci lošeg vremena su:

- gomilasti oblaci, nepravilnih oblika ili oblaci oblika ovčica
- nestalan vjetar, noćni povjetarac odozdo prema gore
- duvanje zapadnih, južnih i jugozapadnih vjetrova
- velika količina vlage i sparina
- brzo kretanje visinskih oblaka od istoka prema zapadu
- kolobari oko mjeseca i sunca
- jako jutarnje rumenilo
- naglo dizanje magle i njeno pretvaranje u nisku oblačnost
- reumatizam starijih planinara

Ukoliko nas zatekne u planini nevrijeme s grmljavinom treba izbjegavati izložene planinske vrhove, stjenovite grebene, stijene i usamljeno drveće zbog opasnosti od udara groma. Takođe, treba izbjegavati klizave staze nad velikim strminama, a ako moramo ići njima, tada hodamo krajnje pažljivo!

Tekst i fotografije:
mr Vlado Vujisić

KOMOVI

Jedno od tri najimpresivnija gorstva Crne Gore

Pored Prokletija i Durmitora, Komovi su jedno od tri najviša, najlepša i najimpresivnija gorska masiva Crne Gore, kao i celih Dinarida. Gotovo da ne postoji crnogorska planina sa koje se ne bi videli dominantni i uočljivi vrhovi Komova. Ovo gorstvo na istoku Crne Gore prostire se između gornjih tokova reka Lim na istoku, Tare na zapadu i Drke na severu. Sa juga i istoka ga okružuju crnogorsko-albanske Prokletije, a sa severa Bjelasica (2139 m). Ovaj 40 kilometara dugačak i 30 kilometara širok gorski masiv sa svih strana okružuje prostrane visoravni prosečne visine 1900 m: Štavna i Ljuban na severu, Rogam na zapadu, Carine na jugu i Varda na istoku.

ISTRAŽIVANJE GORSTVA

U nekada teško dostupnoj turskoj provinciji Crnoj Gori Komovi su bili prvo visoko gorstvo koje su posetili i opisali istraživači i naučnici iz drugih zemalja. Početkom četrdesetih godina 19. veka na Komove su dušli francuski geolog Ami Boué i ruski istraživač Egon Kovaljevski. Dok je Boué vrhove smatrao za nedostupne, skupljajući podatke o njihovom podnožju, Kovaljevski se popeo na Kučki Kom u dramatičnim okolnostima Klimentovog noćnog napada na planinu Carine. Visinu vrha je ocenio na 10.000 stopa (3040 m), dok je u međuvremenu Durmitor ocenio sa 8500 stopa, a Prokletije sa malo više od 7500 stopa. I Boué i Kovaljevski su smatrali Komove za najvišu planinu u evropskom

delu Turske. Kasniji istraživači ovog područja su dopunili sliku o položaju i sastavu gorstva, tektonici, glacijaciji, hidrografiji, flori, fauni i ostalom. Prvi ozbiljni pisani tekstovi o crnogorskim planinama se odnose upravo na Komove; tako je Vasojević 1854. godine u njima video "čuveno crnogorstvo gorstvo" za koje se mirno može reći da je najviše u celoj južnoj Evropi i koje se može nazvati "Car svih planina". Za planinare je naročito zanimljiv opis uspona na Vasojevički i Kučki Kom, koji je napisao ruski istoričar, slavista, etnolog i geograf Pavel Apolonovič Rovinski u svojoj zavetnoj knjizi iz tri dela "Černogorija" iz 1888. godine, koja je prava riznica toponima, legendi, istorijskih i etnoloških podataka. Ništa manje zanimljiv nije opis Miloša Velimirovića, velikog srpskog ljubitelja prirode, iz 1892. godine, koji se popeo na Vasojevički Kom i prošao peške celim njegovim grebenom pored Bavana do sedla Međukomlje. Prvi je zapisao narodni toponim "Ljevoriječki Kom" za vrh na najsevernijem delu grebena Kučkog Koma.

GEOGRAFSKI OPIS

Za razliku od planina centralne i severne Crne Gore, gde prevlađuju prostrane visoravni iz kojih se uzdižu grebeni i vrhovi, Komovi su relativno uska skupina stenovitih vrhova, sastavljenih iz spleta blagih, dugih, raskošno zelenih grebena i visoravni iznad dubokih rečnih dolina. Morfološki su izuzetni i zbog velikog broja izvora

i toplih vrela, kao i mreže reka i potoka. Njihovi najviši stenoviti delovi su iz krečnjaka ranog trijasa, dok podnožje stvara bogat mozaik škriljaca i peščara. Ledeno doba je na Komovima ostavilo malog traga. Za razliku od Durmitora na kome su od glacijacije pored brojnih ledničkih područja ostali ležište prostranog lednika na visoravni Jezera, kao i brojna jezera i niz ledničkih udolina i više od deset kilometara dugih dolina, po kojima su tekle ledničke reke, na Komovima su samo tri ledničke udoline (Međukomlje, Rogam i Pričelje). Ni u dolinama Komova nisu otkriveni tragovi čeonih i bočnih morena, osim u najvišim delovima Ljubaštice i Crnje, što dokazuje da su ovde ledene naslage pretežno bile stacionirane u predglacijalnim ležištima, nastalim sa erozijom krasa i reka, kao i da dolinski lednici nisu došli daleko od ishodišta.

Ispod Komova su visoravni visine od 1700 do 1900 metara: Štavna, Rogam, Turjak i Carine. Što se tiče oblika gorstva i preglednosti vrhova u njemu, Komovi su jedna od najlepših gorskih skupina Crne Gore i izuzetan izazov za planinare, jer je pored uspona zanimljiv i kružni, 18-kilometarski obilazak čitavog gorstva po izohipsi na visini 1700 metara. Erozijska je zaoblila nekada zašiljene vrhove, a iz obrušenog materijala nastali su brojni sipari, koji spadaju u najveće na Balkanu. Nekada su Komovi imali zajedničko ime Kom. Nakon plemenske deobe pašnjaka 1878. godine podaljeni su na Kučki, Vasojevički i

Ljevoriječki Kom. Između Vasojevičkog i Kučkog Koma prostire se prostrana dolina Međukomlje, koju je stvorio lednik. Sa južne strane Međukomlje je zatvoreno sa istoimenim prevojem Međukomlje 2165 m, koji povezuje greben Vasojevičkog Koma i Bavana sa Kučkim Komom, dok se prema severu široko otvara lednička uvala, po kojoj se lednik kretao u dolinu reke Ljubaštice. Ispod Komova izvire čuvena reka Tara: na padinama Komova, ispod zapadne strane Kučkog Koma (izvor Bijela Voda) je izvorni rukav reke Opasaničice, koji se kod Hana Garančića spaja sa Verušom stvarajući reku Taru. Komovi se nalaze između jadranskog i crnomorskog slivnog područja. Imaju dobar saobraćajni položaj i predstavljaju kontinentalno zaleđe crnomorskog primorja, najznačajnijeg turističkog prostora Crne Gore. Tipovi mikroklimatskih područja su različiti. Karakteristične su duge i hladne zime, kratka i sveža leta. 40% svih padavina je snežnih, sneg napada od 70 do 200 centimetara i odleži od 40 do 140 dana. Hidrografsku mrežu stvaraju reke Lim i Tara. Gorstvo karakterišu listnate i mešovite šume. Klima je povoljna i za rast četina: jele, smrče, omorike i bora. Ovde žive medved, divlja svinja, jelen, srna, divokoz, lisica, zec, kuna, fazan, orao, jastreb... Područje Komova oduševljava svojom raznolikošću prirodnih lepota, gde možemo videti svu moć delovanja prirode kroz beskonačne geološke periode.

VRHOVI KOMOVA

Najviši vrhovi Komova su Kučki Kom (2487 m), Srednji Kom (Stari Vrh, 2483 m), Ljevoriječki Kom (2469 m), Vasojevički Kom (2460 m). Prate ih Rogamski vrh (2303 m), Bavan (2252 m) i Suvovrh (2211 m). **Kučki Kom, 2487 m**, je najviši u gorstvu. Njegov greben sačinjavaju tri vrha: Kučki Kom se uzdiže najjužnije i najviši je vrh, Srednji Kom (Stari Vrh, 2483 m) je u sredini grebena, dok Ljevoriječki Kom (2469 m) predstavlja severni vrh grebena Kučkog Koma. Prelaz sa Kučkog Koma na ostala dva vrha na grebenu je moguć, iako je vrlo eksponiran i pomalo neugodan zbog krušljivih stena. Južnu stranu Kučkog Koma oblikuje prostran sipar ispod same vršne stene. Sa vrha se pružaju veličanstveni pogledi, pre svega na obližnji Srednji Kom, njegove strme stene i veličanstvenu dubinu pod njim, zatim na Ljevoriječki Kom, Vasojevički Kom i stenovito carstvo Bavana. U pravcu juga na dlanu nam je impresivna panorama celog masiva crnogorskih i albanskih Prokletija, gde prednjače Karanfili, Maja Shnikut, Maja Malisores, Maja Popluka, i dominantni najviši vrh Prokletija Jezerski Vrh (Maja Jezerce, 2694 m), dok na severu dominira veličanstveni Durmitor sa svojim najvišim vrhom Bobotovim Kukom (2523 m). **Stari vrh (Srednji vrh, 2483 m)** je drugi najviši vrh Komova. Dostupan je po grebenu sa Koma Kučkog i Koma Ljevoriječkog, iako se na njega zbog krušljive stene i grebena uspinju samo iskusni planinari i alpinisti. Najzanimljivije su njego-

va zapadna strana, okrenuta prema Kučkom Komu, južna, koje se uzdiže iznad doline Međukomlje, i jugozapadna iznad Rogamskog Vrh. Treći najviši vrh je već pomenuti severni vrh Kučkog Koma **Ljevoriječki Kom, 2469 m**. Dominira iznad Ljubaštice na istokubi doline Međukomlje na jugu, nad Rogamom na istoku, a na severu nad prekrasnom travnatom visoravni Ljuban. Odličan je vidikovac na vršni greben Kučkog Koma i Srednjeg Koma, ka zapadnoj steni masiva Vasojevičkog Koma iznad doline Međukomlje, na Bavane i naravno na Prokletije. Najlakši za uspon je četvrti najviši vrh **Vasojevički Kom, 2461m**. Njegova severna stena se uzdiže nad prelepom travnatom visoravni Štavna između 1787 m i 1810 m. Na severozapadu se njegovi dogi sipari dižu iznad doline Međukomlje. Sa Bavanim, na koje se može preći, povezan je sa 2 kilometarskim grebenom. Posetioc oduševljava svojom vertikalnom i visokom severnom stenom, kada je ugledaju sa prevoja Verina Previja (2248 m). Njegova južna i istočna strana su delimično obrasle travom, dok su severna in zapadna stenovite. Bavani su specifična skupina stenovitih vrhova tj. tornjeva, od kojih je najviši **Bavan, 2252 m**. Sa svojim surovim i veoma impresivnim izgledom, stenama i dugim siparima prilično potsećaju na vrhove i stene italijanskih Dolomita. Najimpresivnija je zapadna strana koja se uzdiže nad dolinom i sedlom Međukomlje i spušta na široke i visoke sipare. Pored Kučkog Koma, Bavan ima najviše sipare na Komovima.

Tekst i fotografije:
mr Vlado Vujisić

Tri vrha Komova i kružna tura oko Komova

PRISTUP ISHODIŠTU

Najoptimalnije ishodište za uspone na vrhove Komova je Eko katun Štavna (tel: +382 67 512 761) na visoravni Štavna u podnožju Vasojevičkog Koma. Eko naselje Štavna je sagrađeno 2006. godine i čini ga deset kuća za najam i restoran. Svaka kuća ima pet kreveta, trpezariju, spavaću sobu, kupatilo, terasu, šporet i peč na drva. Obezbeđeni su sudovi, čista posteljnina i topla voda u kupatilima. U restoranu mogu da se naruče crnogorski planinski specijaliteti.

Do Štavne i podnožja Komova stižemo:

- iz Primorja i iz Podgorice preko Kolašina, Skrbuše, Mateševa, Kraljskih Bara i sedla Trešnjevik,
- iz Primorja i iz Podgorice preko Bioča, Lijeve Rijeke, Veruše, Mateševa, Kraljskih Bara i sedla Trešnjevik,
- iz Kolašina preko Skrbuše, Mateševa, Kraljskih Bara i sedla Trešnjevik,
- iz Beograda preko Lazarevca, Gornjeg Milanovca, Kraljeva, Raške, Novog Pazara, Berana, Andrijevice i sedla Trešnjevik.

KUČKI KOM (2487 m)

Uzpon na najviši vrh Komova je moguć sa visoravni Štavna i sa planine Carine.

Pristup 1: Visoravan Štavna (1787 m) – Potok Ljubaštica (1569 m) 45 min – Dolina Međukomlje (1860 m) 30 min – Sedlo

Međukomlje (2171 m) 2 h – Kučki Kom (2487 m) 1.30 h. Ukupno: 4.45 h

Početak markirane staze je na vrhu visoravni Štavna odakle je potrebno spustiti se kroz bukovu šumu oko 300 visinskih metara do dolinskog dna potocića Ljubaštica, koji presuše već u rano leto. Odatle nastavljamo uspon kroz šumu lepo trasiranom stazom u okukama i za 30 minuta, savladavši 150 visinskih metara stižemo do travnatog platoa pod katunom Ljuban. Od katuna Ljuban nastavljamo stazom prema jugu koja preseca travnate padine pod Iglenovim Poljem i uspinje se do koliba Labovića, na dugom travnatom rtu i najbližem podnožju Ljevoriječkog Koma, odakle puca pogled na ulaz u lednički cirk Međukomlje, kao i na nekoliko desetina metara visoku ledničku stepenicu Ploča, smeštenu između litica Vasojevičkog na levoj i Ljevoriječkog Koma na desnoj strani. Nastavljamo stazom upravo prema ovoj steni, horizontalno preko velikog sipara u podnožju Ljevoriječkog Koma. Prešavši preko Ploče (Nadina Ploča) stupamo na dno ledničke doline Međukomlja, pokriveno travnatim delovima, a takođe i morenskim bedemima otkrivenih peščara i porazbacanim krečnjačkim blokovima. Nastavljamo prelepom dolinom Međukomlja, kroz koju prolazimo ispod istočnih impresivnih sipara Bavana do sedla Međukomlje, odakle se otvara izuzetno lep pogled na Kučki Kom. Odatle nastavljamo uspon

preko sipara prema južnoj steni Kučkog Koma. Uskoro stižemo do oko 20 metara visokog kamina, kroz koji prolazimo koristeći i ruke. Markacija nas dalje vdiđ do vršnog grebena. Prelazeći preko krečnjačkih ploča i stenovitih stepenica stižemo do zadnjeg dela grebena, koji se tek ispod samog vrha naglo suzi, pa je zato donekle i ispostavljen. Zbog krušljive stene na tom delu je potreban oprez. Početni gubitak visine možemo izbeći koristeći novoizrađenu stazu, koja sa vrha Štavne preči sipare na zapadnoj strani Vasojevičkog Koma i zatim se pridružuje gore opisanoj stazi u početku doline Međukomlja. Taj pristup je nekoliko zahtevniji, naročito kada je mokar teren, pa je kretanje otežano klizanjem preko strmih livada.

Pristup 2: Planina Carine (1820 m) – Sedlo Međukomlje (2171 m) 1 h – Kučki Kom (2487 m) 1.30 h. Ukupno: 2.30 h

Pristup je po cesti Kolašin–Veruša. Kod Hana Garančića, gde se spajaju rečice Veruša i Opasanica tvoreći reku Taro, krećemo preko mosta prema selu Opasanica, a od tamo po slabom makadamskom putu 20 km do planine Carine. Početak staze nalazimo na gornjem kraju planine Popovića, odakle nastavljamo markiranom stazom strmim usponom po stenovitim padinama i stižemo do sedla Međukomlje. Odatle do vrha Kučkog Koma nastavljamo po gore opisanoj stazi.

LJEVORIJEČKI KOM (2469 m)

Visoravan Štavna (1787 m) – Potok Ljubaštica (1569 m) 45 min – Planina Ljuban (1812 m) 45 min – Iglenov Polje (1980 m) 1 h – Ljevoriječki Kom (2469 m) 1.30 h. Ukupno: 4 h

Početak nemarkirane staze je na vrhu visoravni Štavna, odakle se spustimo okoli 300 metara kroz bukovu šumu, najpre do korita potocića Ljubaštica, odakle izlazimo na plato prelepe travnate planine Ljuban. Od Štavne možemo ići i po novijoj stazi Štavna–početak Međukomlja–planina Ljuban, sa kojom izbegnemo gubljenje visine i spust do Ljubaštica. Nastavljamo po markiranoj stazi po travnatom, a zatim i stenovitom terenu severozapadno iznad Ljubana do podnožja Iglenovog polja, krajnjeg ruba Ljubana, koji se odatle strmo spušta prema rečici Crnji. Staza ide dalje prema jugu, po travnatim padinama Iglenovog polja, ne preblizu ruba pored dva jezera, od kojih veće, dugo 50 i široko 30 metara, ne presuše. Nastavljamo sto visinskih metara po strmim padinama Ljevoriječkog Koma do stene u sredini padine. Tu skrećemo desno, strmo uzbrdo prema prevoju, odakle nas staza dovodi još 100 metara više, do stenovitog predvrha. Obilazimo ga sa desne strane i zatim ugledamo Đavolju Furunu, strm stenoviti žleb, koji se uspinje skoro do samog vrha. Po njemu nastavljamo do vrlo razbijene stene ispod samog vrha, a

zatim još 30 metara do najviše tačke. Zadržni deo uspona savladujemo sa lakšim penjanjem uz pomoć ruku.

VASOJEVIČKI KOM (2461 m)

Visoravan Štavna (1787m) – Sedlo Verina Previja (2248m) 2 h – Vasojevički Kom (2461m) 30 min. Ukupno: 2.30 h

Od Štavne krećemo prema podnožju Vasojevičkog Koma zvanog Konjic. Prećimo 200 metara široke sipare, a zatim se uspinjemo po strmim travnatim padinama zvanim Platna, prekinjenim sa glatkim pločama i stenovitim skokovima. Markirana staza nas dovodi do prekrasnog sedla Verina Previja (2248 m). Sa previje se vide Prokletije i najviši Jezerski Vrh (Maja Jezerce, 2694 m), a posebno oduševljava pogled na veličanstvenu severnu stenu Vasojevičkog Koma i istočnu stenu Ljevoriječkog Koma. Nastavljamo strmim usponom po stenovitom grebenu i travnatom platou vršne piramide Vasojevičkog Koma do samog vrha. Silazak je moguć po stazi uspona, kao i po jugoistočnim travnatim padinama prema vrhu Bavani (2252 m), a odatle do sedla Međukomlje (2171 m). Odatle se možemo vratiti na visoravan Štavna kroz dolinu Međukomlja, a zartim prečenjem padina Vasojevičkog Koma.

KRUŽNA TURA OKO KOMOVA

Visoravan Štavna (1787 m) – Potok Ljubaštica (1569 m) 30 min – Planina Ljuban (1812 m) 30 min – izvor Rogamsko vrelo (1870 m) 1.30 h – Sedlo Rogam/Suvovrh (2026 m) 1.30 h – planina Carine (1820 m) 30 min – planina Varda (1665 m) 2 h – visoravan Štavna (1787 m) 1.30 h. Ukupno: 8 h

Veoma zanimljiv je i 18-kilometarski kružni obilazak celog masiva Komova izohipsom na 1700 metara. Tokom ove prijatne celodnevne ture planinar stiće sveobuhvatan i celovit utisak o masivu Komova. Početak staze je kod izvora Janakova Voda na visoravni Štavna. Stazica se spušta kroz šumu jugoistočno do potocića Ljubaštica, odakle se uspinje prema severu do visoravni Ljuban na planinu Labović. Ispod Iglenovog Polja i Ljevoriječkog Koma staza nastavlja prema Rogamu. Pod njegovim najvišim vrhom je poznati izvor Rogamsko Vrelo. Nad planinom Pričelje nastavljamo prema jugu do sedla između Rogamskog Vrh i Suvovrha. Sa sedla se staza spušta pored kuće Popovića na planinu Carine, odakle nastavlja istočno uz podnožje Bavana, pored nekoliko izvora između Lakine Kose i Ogorele Glavo do planine Varda (izvor Biljurak). Staza zatim ide prema severu uz podnožje Vasojevičkoga Koma nazad do visoravni Štavna.

Vasojevički Kom iz
doline Međukomlja

Planinski festival Durmitor 2019

Na Žabljaku i Durmitoru je od 12. do 14. jula 2019. uspješno organizovan Planinski festival „Durmitor 2019“, u organizaciji Planinarskog saveza Crne Gore, KVP „Kapetan“, SRD „Pivara“ i PK „Durmitor“. Posjetioци su mogli uživati i uzeti učešće i bogatom i sadržajnom programu tokom tri festivalska dana.

Prvog festivalskog dana, na svečanom otvaranju, u žabljačkom Centru za kulturu, posjetiocima su se obratili predsjednik Planinarskog saveza dr Dragan Bulatović, Sekretarka za društvene djelatnosti Opštine Žabljak Slađana Knežević i direktorica Lokalne turističke organizacije Vanja Krgović. Tokom večeri uz kulturno umjetnički program KUD-a „Mijat Mašković“ iz Kolašina, prikazana su dva dokumentarna filma. Film prof. dr Jovice Ugrinovskog iz Makedonije „Humans shame on“, koji govori o toleranciji u životinjskom svijetu, poslao je jaku poruku i ostavio snažan utisak na publiku. Nakon toga je prikazan do-

kumentarni film „Durmitor“ iz 1931. godine, čiji je autor bio čuveni hrvatski akademik dr Branimir Gušić. Na kraju večeri prisutnima se obratio doajen crnogorskog planinarstva Miodrag Mijo Kovačević.

Drugog festivalskog dana, u organizaciji KVP „Kapetan“, održan je 42. Memorijalni pohod „General Danilo Jauković“. Uprkos lošoj vremenskoj prognozi i kiši koja je počela nešto poslije 13 sati, u pohodu na Bobotov Kuk 2522 m je učestvovalo oko 400 planinara iz 13 zemalja. Prateći staze Generala Jaukovića, u pohod na vrhove Durmitora krenuli su i planinari iz Crne Gore, Srbije, BiH, Poljske, Češke, Njemačke, Novog Ze-

landa, Indonezije, Francuske..., kao i rekreativci koji su se slučajno zadesili na Durmitoru proteklog vikenda.

U sali SO Žabljak u 20.00 sati je održano nekoliko vezanih događaja. Najprije je Dragan Bulatović je pozdravio prisutne i kratko podsjetio na zasluge Generala Danila Jaukovića za razvoj planinarstva i planinske infrastrukture u Crnoj Gori, a zatim je Mijo Kovačević govorio o pionirima planinarstva na Durmitoru prof. Stojanu Ceroviću i pravniku Branimiru Ceroviću. O novom 8. broju planinarskih novina su govorili Glavni i odgovorni urednik mr Darko Brajušković i zamjenik urednika dr Mirko Jakovljević. Izdavačku djelatnost Sveza,

sa posebnim osvrtom na vodič „VIA Dinarica“ bijela staza, predstavili su Pavle Bandović, Mijo Kovačević, Aleksandar Đurašković i Željko Starčević. Obije večeri program je nadahnuto vodila Suzana Bošković.

Planinski festival je završen, takmičenjem u planinarskoj orijentaciji „Montenegro kup 2019“. Na takmičenju je, u disciplini sprint, učestvovalo oko 30 takmičara iz nekoliko crnogorskih klubova. Jelena Jovanović iz PK „Javorak“ pobjednica je u konkurenciji dama, dok je u muškoj konkurenciji pobijedio njen

klupski drug Matija Vujović ispred Nemanje Đurđevca „Durmitor“ i Martina Delibašića „Javorak“.

Sportsko-turistička manifestacija Planinski festival-Durmitor 2019 je pažlji-

vo osmišljena, po ugledu na slične manifestacije u svijetu. Program festivala bio je zanimljiv i sadržajan. Festival je bio dobra prilika da se promoviraju različite planinarske discipline, razmjene iskustava i steknu nova znanja. Ovakvi događaji značajno doprinose promociji i afirmaciji sportskog duha i kulture, zdravih stilova života, ali i prirodnih i turističkih potencijala grada i okolnih planina. Treći po redu planinski festival je ostvario svoju misiju i ispunio zacrtane ciljeve.

Planinarski savez se zahvaljuje svim planinarima i klubovima koji su svojim prisustvom uveličali manifestaciju!

Takođe se zahvaljujemo svim subjektima koji su podržali manifestaciju, a to su: Ministarstvo sporta i mladih, Ministarstvo odbrane, Vojska Crne Gore, Nacionalna turistička organizacija, Crnogorski olimpijski komitet, Opština Žabljak, Turistička organizacija Žabljak, Centar za kulturu Žabljak, JU Osnovna škola „Dušan Obradović“ Žabljak, Klub vojnih planinara „Kapetan“, SRD „Pivara Trebjesa“ i PK „Durmitor“.

Poslije niza uspješnih ekspedicija za naš klub, odlučili smo se da ove godine posjetimo Grčku i planinu Olimp. Planina iz mitskih priči, koja ne prestaje da fascinira. Gotovo da nema planinara koji nije poželio da prošetati drevnim stazama ove planine i dođe do njenog najvišeg vrha Mitikas na 2917 metara nadmorske visine.

Dvadeset članova kluba krenulo je 2. oktobra naveče put Grčke. Oko podneva sledećeg dana stižemo do Prionija, mjesta od kojeg počinje uspon na Mitikas. Vrijeme nije obećavajuće, kiša koja na momente prelazi u ozbiljne pljuskove, ne uliva nadu da će nam biti lako. Ipak nakon kraćeg pakovanja krećemo. Sređenom planinarskom stazom, kroz šumu, pravac planinarski dom „Spilios Agapitos Refuge“. Cilj je prvog dana savladati uspon od 1000 metara nadmorske visine, a zatim se sutri dan popeti na Mitikas ili prevedeno na naš jezik „Nos“. Prvi utisci o Olimpu su zaista pozitivni. Legendarna planina, odiše mistikom i ne čudi zašto je baš nju „Zeus izabrao za svoj dom“. Laganim tempom, poslije tri sata hoda stižemo do doma. Sledi zaslužen odmor nakon neprespavane noći. Valja se dobro pripremiti za sutrašnje napore. Potrebno je savladati 900 metara nadmorske visine, a zatim se vratiti do Prionija na 1100 metara. Ni vremenske prognoza nije obećavajuća.

Sve ovo nije nas pokolebalo, naravno. Pa smo se ujutro, nakon laganog doručka, iz ušuškano doma uputili ka vrhu. Od starta nevljeme, kiša i vjetar koji je kada smo izašli iz šume još više pojačao. Kolona od dvadeset planinara sa čeonim lampa na glavi razvukla se po klizavoj stazi i uprkos lošem vremenu napredovala ka vrhu. Zeus nije baš gostoljubiv prema

Planinari nikšićkog Javorka boravili na Olimpu

Posjeta mitskim bogovima

nama. Shvatam zašto legenda kaže da ne voli „smrtnike“ i da mu nije lako „stati na crtu“. S vremena na vrijeme pošalje i po koju munju, pa jaki udari groma „lede krv u žilama“, ali sigurni da možemo nastavljamo dalje. Polako se razdanjuje, u daljini iza oblaka koji se za kratko razilaze vidimo Litohoro, mali planinski gradić u sjenci Olimpa. Prizor koji oduzima dah. Nastavljamo dalje stazom koja vijuga oko vrhova, a vjetar ne jenjava. Korak po korak i eto nas na Skali na 2866 metara nadmorske visine. Tu kratka pauza i dogovor, pa kroz uzani stjenoviti kuloar nastavak ka Mitikasu. Kiša i vjetar pojačavaju klizava stijena tjera na poseban oprez. Razapinjemo užice ali ga nema dovoljno da bi nam olakšalo put po strmoj litici završnog uspona. Vremenske prilike sada već postaju nesnošljive ali tu smo vidimo vrh. Još par koraka i evo je Grčka zastava. Srećni, svih dvadeset članova ekspedicije stoje na vrhu. Vrijeme kviri ugođaj. Slušao sam puno o veličanstvenom pogledu sa vrha Olimpa, a sada kada sam konačno tu, osim ledene kiše koja me nemilosrdno mlati po licu i magle ne vidim skoro ništa. Ipak osjećaj zadovoljstva preovladava. Velika hladnoća na vrhu, zbog pokislosti tjera nas brzo nazad. Dragutin Šlagi Vujović i ovoga puta je sa nama. Njegovo iskustvo i čvrst stav, svakako uliva sigurnost članovima ekspedicije. Još sledi slikanje sa

zastavom kluba i naravno državnom zastavom i juriš nazad. Valja se što prije spustiti sa planine. Na momente pada i snijeg. Uspijevamo bezbjedno stići do doma, odakle nakon kraće pauze nastavljamo ka parkingu. U Prioniju stižemo oko 14.00 časova. Pokisli do gole kože saznajemo da smo toga dana bili jedini na vrhu i da kiša nije padala dug vremenski period. Osjećaj sreće sada je tek potpun, a nakon što su svi bezbjedno stigli. Sumirajući utiske nastavili smo put prema Meteorima, pre-

lijepom religijskom mjestu koje svakako treba posjetiti. Idućeg dana do nezaobilaznog Ohrida i 6 oktobra prepuni utisaka stigli smo nazad u Crnu Goru.

Bio je ovo, kao što je već navedeno, još jedan u nizu uspješnih pohoda Planinarskog kluba „Javorak“ iz Nikšića na inostrane planine, a naravno da će naš klub i ubuduće za svoje članove organizovati slične ekspedicije.

Održan tradicionalni kamp orijentiring

Pedesetak mališana uspješno prošla obuku „Brezna 2019“

Napisao: **Matija Vujović**

Već 12 godina SRD „Javorak“ iz Nikšića organizuje kamp orijentiringa na terenu Gornjih Brezana. Ove godine kamp je realizovan u periodu od 24 - 30. avgusta. Učešće na kampu uzelo je oko pedesetak mališana iz raznih krajeva Crne Gore. Djeca uzrasta od 6 do 16 godina prošla su obuku snalaženja u prirodi, kao i rukovanja kartom i kompasom-busolom. Svaki dan je bio već u naprijed isplaniram sa zadatim obavezama kao i predavanjima.

Prvi dan je bio rezervisan za pravljenje i dizanje kampa, tj. razapinjane šatora, kao i traženja pogodnog mjesta za pravljenje logorske vatre. Drugi dan održano je predavanje u kome su djeca upoznata sa samom orijentacijom kao sportom, kartom, kompasom i drugim instrumentima sa kojima se mogu poslužiti u ovom sportu. Naredni dani su bili ispunjeni sa po dva treninga, jedan u prijepodnevnim a drugi u popodnevnom časovima. Djeca koja su na kampu bila po prvi put prolazila su kraće i manje zahtjevnije staze, dok su drugi kojima je teren od ranije poznat prolazili i fizički i takmičarski znatno zahtjevnije staze. U večernjim časovima svi bi se okupili oko logorske vatre gdje bi sumirali utiske o tom danu. Peti dan održano je predavanje prve pomoći u prirodi. Djeca su mogla probati izvođenje KPR-a na markirantima. Šestog dana član GSS Crne Gore Nikola Blečić održao je predavanje: „Boravak i kretanje u planini“. Posljedni dan održana je finalna, najzahtjevnija trka kao kruna sedmodnevnog kampa.

Za rad sa djecom bili su zaduženi instruktori: Dragutin Vujović, Nađa Stolica, Matija Vujović.

Održana manifestacija “Stazom Veljka Vlahovića”

Planinarski pohod u netaknutoj prirodi i istorijsko putovanje u slavu prošlost

Na Trmanju je 7. septembra 2019. godine održana V tradicionalna manifestacija Stazom Veljka Vlahovića 2019, uz učešće više od sto planinara i ljubitelja prirode iz svih dijelova Crne Gore. Manifestaciju su uveličali svojim prisustvom i osam makedonskih planinara. Ovogodišnjoj manifestaciji pored planinara prisustvovali su i predstavnici boraca NOR-a, mještani Rovaca i ostali poštovaoci imena i djela Veljka Vlahovića.

Organizatori manifestacije su Planinarski savez Crne Gore, SUBNOR Crne Gore, Mjesna zajednica Trmanje, Planinarski klub Visokogorci, SRD Pivara Trebjesa i PK Montenegro Tim uz podršku Ministarstva sporta i Ministarstva odbrane. Uprkos lošim vremenskim prognozama, vrijeme je poslužilo, pa su učesnici bez problema prošli stazu dugu oko 8 km od mjesta Abisinija u kanjonu Plastije pa do Veljkove rodne kuće na Trmanju. Stazu su prešli za manje od tri sata i pri tome savladali oko 800m visinske razlike. U okviru oficijelnog programa koji je organizovan na Trmanju, učesnici su minutom ćutanja odali poštu nedavno tragično nastradalom poznatom crnogorskom alpinisti Milanu Radoviću. U ime Planinarskog saveza CG prisutne je pozdravio predsjednik prof. dr Dragan Bulatović. On je istakao u svom obraćanju da je manifestacija Stazom Veljka Vlahovića “Planinarski pohod u netaknutoj prirodi, ali i istorijsko putovanje u slavu prošlost” i dodao “Danas živimo u turbulentnom vremenu sveopšte konfuzije. Uputili smo se evropskim putem zagledani u tajnu budućnosti. Međutim, da bi nam korak bio siguran, da bi tajnu odgonetnuli i stvorili jasniju Viziju budućnosti, moramo s vremenom na vrijeme zastati i osvrnuti se na svoju slavu prošlost. Moramo znati ono što smo bili, ono što jesmo, pa ćemo lakše definisati i ono što želimo biti. Trebamo se oduprijeti univerzalnom bezličju koje donosi globalizacija, njegovati svoje specifičnosti i sačuvati svoj identitet...Zbog toga su crnogorski planinari uspostavili ovu i druge slične manifestacije, koje imaju za cilj da približe, naročito mladima, velike naše istorije te da promovišu ideale slobode i pravde za koje su se oni borili”

Prisutne je pozdravio i Predsjednik opštine Kolašin Milosav Bato Bulatović. On je u svom obraćanju prisutne podsjetio na heroje iz bratstva Vlahovića o kojima je slušao priče još u svom djetinjstvu...takođe je podsjetio na časne i plemenite rovačke odive koje su se udavale u druga plemena i tamo rađale velike ljude i junake. U ime SUBNOR a Crne Gore prisutne je pozdravio predsjednik Zuvdija Hodžić.

Organizatorima manifestacije i svim prisutnim, na kraju se biranim riječima zahvalio predsjednik UBNOA Kolašin Gojko Vlahović. Program je nadahnuo vodio Đorđije Tatić, poznati kolašinski glumac.

Za sve učesnike manifestacije organizatori su obezbijedili ručak (vojnički pašulj) i hladno nikšićko pivo i sokove.

Ovogodišnju manifestaciju “Stazom Veljka Vlahovića 2019”, podržala su dva ministarstva, Ministarstvo sporta i Ministarstvo odbrane, pa im se ovom prilikom iskreno zahvaljujemo na iskazanom razumijevanju i podršci. Zahvalnost dugujemo i Odjeljenju bezbjednosti Kolašin, koje je i ove godine u cilju bezbjednog održavanja manifestacije, obezbijedilo prisustvo patrole saobraćajne policije, na magistralnom putu Podgorica-Kolašin.

Od 17. do 21. septembra u Poljskoj

Održan kongres International federation of mountain soldiers

Klub vojnih planinara „KAPETAN“ na 34. Kongresu IFMS (International Federation of Mountain Soldiers) u Poljskoj

Piše: Igor Čirović

Organizator kongresa je IFMS (International Federation of Mountain Soldiers), a domaćin Soldijers Association and Friends of Mountains Troops „Karpaczycy“ iz Poljske. Mjesto održavanja kongresa je bio grad Polanica-Zdroj na jugu Poljske. Na Kongresu je bilo 80 učesnika iz devet zemalja i to: Slovenije, Austrije, Švajcarske, Njemačke, SAD, Italije, Španije, Poljske i Crne Gore. Ove godine izostalo je učešće predstavnika Francuske i Bugarske (zemalja koje su takođe članice IFMS-a).

Crna Gora (Klub vojnih planinara „Kapetan“) je članica IFMS-a od 2014. godine. Klub je ove godine delegirao dva svoja člana za učešće na Kongresu i to: Vladana Martića (Predsjednik Skupštine kluba) i Igora Čirovića (Sekretar kluba).

Ceremonijal svečanog otvaranja 34.

Kongresa IFMS je organizovan u gradu Klodzku, u kasarni u kojoj je stacioniran 22. Karpatski planinski bataljon. Kongres je otvorio Generalni sekretar IFMS-a brigadni general Renato Đenoveze (ITA). Potom su sve delegacije položile vijence na spomenik posvećen 3. Karpatskoj planinskoj diviziji (DSK).

U kasarni u Klodzku je održan prvi dio radnog sastanka gdje su predstavljene aktivnosti nacionalnih organizacija za period od prošlog kongresa (koji je održan u Veroni u septembru 2018.) pa sve do mjeseca septembra ove godine. Takođe u istoj kasarni, pripadnici poljske vojske su pripremili TT zbor, kroz koji su se učesnici Kongresa upoznali sa opremom i naoružanjem koja se nalazi u njihovim jedinicama. Posebno interesantan je bio dio sa specijalnom planinskom opremom i radna tačka gdje je izrađen „kurirski prelaz“ na ko'm su

učesnici Kongresa mogli osjetiti nesvakidašnji „adrenalinski užitak“. Naročito utisak na sve je ostavila spomen soba u kojoj je predstavljen istorijat Poljske vojske, odnosno divizije „Karpatski“.

U popodnevnom dijelu obidene su znamenitosti grada, a najviše vremena je posvećeno najznačajnijoj turističkoj atrakciji Tvrđavi Klodzko koja je ujedno i zamak i tvrđava, odnosno stari grad koji je isprepletan podzemnim tunelima i nadzemnim građevinama. Tvrđava Klodzko je bila u upotrebi kroz šleske ratove (sredina 18. vijeka) i napoleonsku kampanju (1807.). Ono što tvrđavu čini posebnom, jeste složen i jedinstven sistem podzemnih hodnika u Evropi, koji se kolokvijalno naziva podzemni lavirint. Prvobitno su je stvorili Austrijanci, a potom su je Prusi proširili u lanac od oko 7 kilometara podzemnih tunela. Posjeta ovom dijelu lavirinta omogućava

va vam da osjetite emocije rudara koji se pripremaju za opsadu. Uz to, spektakularni sistem hodnika cjelokupno iskustvo čini nezaboravnim.

Po završetku obilaska tvrđave, domaćini su, odjeveni u tradicionalne vojne uniforme ispalili plotun iz starog topa u čast prisutnih delegacija na 34. IFMS Kongresu. Kasnije je organizovana posjeta Vambierzu sa akcentom na obilazak njihovih vjerskih objekata.

U popodnevnom vremenu je nastavljen oficijelni dio u hotelu „Polanica Zdroj“. Crna Gora je imala zapaženo mjesto na panel diskusiji. - Odlučeno je da naredne godine zemlja domaćin 35. IFMS Kongresa bude Njemačka, a 2021. godine Austrija. Doneseno je niz odluka i zaključaka, a u najuži krug zaslužnih pojedinaca za dodjelu *Sertifikata zahvalnosti za predanost i doprinos razumevanju nacija, razvoju mira, odbrani ljudskih prava i solidarnosti među vojnim planinarima* svrstan je major Miladin Čogurić iz Kluba vojnih planinara Crne Gore „Kapetan“. Uz majora Čogurića za najviše godišnje priznanje IFMS-a su iz ostalih zemalja članica predložena još četvorica istaknutih članova Internacionalne federacije vojnih planinara.

Drugog dana smo posjetili grad Vroclav, koji se nalazi u jugozapadnom dijelu Poljske. Vroclav je istorijska prijestonica Šleske i četvrti je grad po veličini u Poljskoj. Iz izlaganja turističkog vodiča lako smo zapamtili broj stanovnika grada jer je identičan broju stanovnika Crne Gore. Grad se nekada nalazio u granicama Njemačke. Prostire se sa obje strane rijeke Odre. Ovaj grad nazivaju „gradom patuljaka i mostova“. Vroclav je 2016. godine proglašen za evropsku prijestonicu kulture. Brojne turističke atrakcije i interesantna arhitektura ovog grada su nešto što zaista ostavlja jak utisak na posjetioca. Različiti stilovi gradnje na relativno malom prostoru (od Ranog baroka, gotskog i renesansnog stila, preko građevina iz socijalističke ere, pa sve do modernih objekata), impresioniraju prolaznike i stiće se utisak kao da prolazite kroz različite vremen-

ske epohe. Uprkos različitosti, sve je skladno uklopljeno. Na svakom koraku je istorija! Glavni trg Rejnek je u obliku ćirličnog slova „G“. Duž njega su složeni objekti čije su fasade obojene u različite živopisne i vedre boje, što mu daje bajkovit izgled. Posjetili smo Narodni muzej Poljske koji u svom sastavu posjeduje Panoramu Raslavicka, jednu od najpoznatijih atrakcija grada (unikatna slika bitke na Raslavcima koja se prostire kružno unutar cijelog objekta). - Radni dio i svečani ručak su bili organizovani u reprezentativnom ambijentu „Poljskog Dvora“ u Vroclavu.

Što se tiče radnog dijela, drugog dana Kongresa se razgovaralo o unutrašnjim pitanjima IFMS, načinu funkcionisanja i rada u narednom periodu.

I trećeg dana Kongresa, domaćini su se portudili da nam pokažu što više turističkih atrakcija i prepoznatljivih destinacija u južnom dijelu njihove zemlje. - Posjetili smo osnovnu školu u Novoj Rudi koja nosi ime pukovnika Jozefa Sokola, a potom smo obišli nacističku vojnu građevinu „Podzemni grad Osovka“.

Potom je gradonačelnik Nove Rude priredio prijem za goste iz IFMS i organizovao zajednički obilazak Dobrovoljne vatrogasne brigade u Dragoslavi.

Generalna Skupština IFMS održana je u Konferencijskoj sali hotela „Novi Zdroj“.

Nakon uvodne riječi i izlaganja generalnog sekretara IFMS-a usvojen je zapisnik sa prošlogodišnje Generalne skupštine koja je održana u Veroni (Italija). Donesena je odluka da Bugarska ostane u istom statusu do narednog kongresa u Njemačkoj.

Za našu delegaciju najznačajni dio na Generalnoj Skupštini je bila dodjela Sertifikata zahvalnosti IFMS potpukovniku Miladinu Čoguriću, koji je u njegovo ime primio potpukovnik Vladan Martić. Potom je Njemačka predstavila svoj plan za Kongres naredne godine.

Na kraju zasjedanja Skupštine IFMS-a izvršena je svečana primopredaja zastave Internacionalne federacije vojnih planinara između predstavnika Poljske i Njemačke.

Po završetku Generalne skupštine, organizovana je Gala večera i druženje svih učesnika 34. IFMS Kongresa. Ovo je ujedno bila i zgodna prilika gdje smo delegacijama svih zemalja uručili prigodne poklone u ime našeg Kluba.

Za Klub vojnih planinara Crne Gore „Kapetan“ je veoma bitno to što sada imamo kontinuitet učešća Crne Gore na ovoj, najznačajnijoj aktivnosti IFMS-a u toku jedne kalendarske godine.

Lijepo druženje sa ostalim delegacijama i prijatna atmosfera su obilježili boravak u Poljskoj.

Interesovanje velikog broja učesnika voga događaja za Crnu Goru i njihovu posjetu našoj zemlji su nešto što je bilo prijatno čuti. Mnogi delegati se rado sjećaju Kongresa IFMS-a koji je održan u Budvi 2015. godine.

Najznačajnija aktivnost na 3. Planinskom festivalu „Durmitor 2019“ u organizaciji Planinarskog saveza Crne Gore

Generalu u čast

Klub vojnih planinara Crne Gore „Kapetan“ je i ove godine na Dan državnosti (12/13. jul) bio organizator i domaćin 42. Memorijalnog uspona na Bobotov kuk, pod nazivom „General Danilo Jauković“.

ODAVANJE POŠTE GENERALU JAUKOVIĆU

12. jul - Kao i svih prethodnih godina, delegacija Kluba je zajedno sa okupljenim planinarima položila cvijeće i odala poštu Narodnom heroju, generalu i planinaru Danilu Jaukoviću na Gradskom groblju u Žabljaku.

U popodnevnom časovima je počelo okupljanje učesnika u Dobrom dolu, gdje su se planinari u „gradu pod šatorima“ na samo sebi svojstven način družili uz logorsku vatru. Za prijatan boravak gostiju pobrinuli su se članovi klubavojnih paninara „Kapetan“. Dio večeri je iskorišten za dogovor i pripremu za uspon koji će uslijediti, kao i za svečani dio otvaranja Planinskog festivala „Durmitor 2019.“ na Žabljaku, kome je prisustvovala delegacija Kluba na čelu sa predsjednikom, pukovnikom Milutinom Đurovićem.

USPON NA BOBOTOV KUK

13. jula – na Dan državnosti, koji je ujedno i Dan kluba vojnih planinara „Kapetan“, nakon otvaranja memorijala i pozdravne riječi predsjednika kluba Milutina Đurovića, 42. po redu memorijalni uspon u čast Danila Jaukovića je počeo. - U urednom poredku kako to i priliči vojnicima, iskusni planinski vodiči - članovi Kluba vojnih planinara „Kapetan“ su organizovali kolonu predvodivši planinare iz gotovo svih krajeva Crne Gore (a bilo ih je i iz inostranstva i to iz: Srbije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Rusije, Bjelorusije, Njemačke, Francuske, Češke, Mađarske, Novog Zelanda, Poljske, Indonezije...) čiji je cilj bio uspon na najviši vrh Durmitora – Bobotov kuk. Prema planu organizatora i želji planinara bile su ponuđene dvije mogućnosti izbora rute i to sa polaskom na uspon iz Dobrog dola ili sa Sedla. Orjentaciono, podjednak broj učesnika je bio sa obje početne pozicije.

Kako prethodnih godina, tako i ove jedan dio planinara se odlučio za obilazak Škrčkih jezera. Jutro je bilo vedro i lijepo i bili su ispunjeni svi uslovi za pravi užitek u planini. - A stara narodna izreka „čudne su čudi planine“ i ove godine se na Durmitoru potvrdila! U jednom momentu je došlo do pogoršanja vremenskih uslova i kiša je pokvasila stijene, a to je bio znak za oprez! Zbog velikog broja učesnika na završnom dijelu usponu (koji je obezbijeđen čeličnim sajlama) je bilo i kraćeg sačekivanja grupa, ali je ipak sve proteklo u najboljem redu i bez bilo kakvog problema. Gotovo svi planinari su ostvarili svoj cilj domogavši se „Bobota“ - najviše tačke Durmitora sa 2523 mnv.

Po završenom usponu, u planinarskom kampu u Dobrom dolu, organizator je za sve učesnike pripremio zajednički ručak i osvježenje. Tu su sumirani utisci, a planinari su međusobno dogovarali buduće zajedničke akcije. Ovo je bilo mjesto susreta starih planinarskih prijatelja i mjesto gdje su još jednom evocirane uspomene na poznatog i omiljenog generala – graditelja Danila Jaukovića.

INPOZANTAN BROJ UČESNIKA

Prema opštim ocjenama ovogodišnji uspon na Bobotov kuk je bio veoma dobro organizovan. Nije bilo povreda niti ugrožavanja bilo čije bezbjednosti, što je najvažnije. Na pohodu je bilo oko 400 učesnika i Klub je jako zadovoljni tako velikim

brojem planinara, pogotovo ako znamo da su se u isto vrijeme održavali i neki drugi planinarski događaji u zemlji.

KVP CG „Kapetan“ raduje činjenica da je na ovogodišnjem usponu učešće uzeo značajan broj djece i mladih.

HVALA SVIMA KOJI SU UZ NAS I KOJI NAS PODRŽAVAJU

Ova aktivnost je podržana od strane Ministarstva odbrane Crne Gore, Vojske Crne Gore, SRD „Pivara Trebjesa“, Nacionalnih parkova Crne Gore i Planinarskog saveza Crne Gore. 42. Memorijalni pohod „General Danilo Jauković“ je bio medijski praćen od strane RTCG (Tijana Mišković).

Održano četvrto Balkansko prvenstvo u planinarskoj orijentaciji

Seniori treći u jakoj konkurenciji

Piše: **Dragutin Šlagi Vujović**

Od 11 do 13 oktobra na terenima Olimpijske planine Igman održano je 4-to Balkansko prvenstvo u planinarskoj orijentaciji. Učešće je uzelo preko 120 takmičara iz: Slovenije, Srbije, Makedonije, Crne Gore kao i domaćina Bosne i Hercegovine.

Našu reprezentaciju je sačinjavalo 9 takmičara od kojih su sastavljene 3 ekipe i to Seniori: Marko Blečić, Mitar Andrijašević, Dejan Vujičić, Juniori: Vasilije Vujović, Martin Delibašić i Nemanja Đurđević i Juniorke: Milja Joksimović, Bojana Šuković i Amina Suljević. U sastavu tima još su bili i selektor Dragutin Vujović kao i vozač Bajčeta Nedović.

Takmičenje je počelo 11. tog oktobra u večernjim časovima rešavanjem testova u kojima su obuhvaćene sve tematike planinarskih disciplina. Sjutradan u 9 h je startovala dnevna trka a po završetku trke pristupilo se rešavanjem zadataka iz oblasti prve pomoći. U 19 h startovala je noćna trke.

Naše ekipe su dale sve od sebe. Trud se isplatio jer je naša seniorska ekipa u najjačoj kategoriji na kraju zbirom bodova zauzela treće mjesto, odmah iza dvije ekipe Slovenije.

Istakao bih da je takmičenje proteklo u fer borbi. Staze su mogle biti malo složenije, ali i sam organizator je rekao da se iz bezbjedonosnih razloga vodilo računa da staza ne zalazi puno u teren nego da bude postavljena oko puteva i provjerenih

površina tako da po pravilniku BMU takmičenja i nijesu baš ispoštovane dužine i obilježja na karti.

Iduće, 2020. godine 5-to Balkansko prvenstvo u planinarskoj orijentaciji biće održano u Crnoj Gori, gdje moramo zajedničkim snagama učiniti takmičenje što boljim i takmičenje prilagoditi pravilima BMU.

Vode sakrivene duboko pod kršom nisu beživotne

Voda u kršu Orjena

Postoje ozbiljne naučne indicije da se tu krije i najpoznatiji stanovnik vodenog podzemlja – čovječija ribica (indicije bazirane na DNK analizi vode u rubnim izvorištima). Napredak nauke i tehnike sigurno će na ovom polju donijeti mnogo zanimljivih i korisnih rezultata. Do tada, posjetiocima Orjena ostaju dostupni samo oni isti, rijetki, neobični i često skroviti izvori, korišćeni već vjekovima.

Kraj sa najviše padavina u Evropi, a voda u Orjenu izuzetno rijetka, gotovo ekscenčna pojava! Krečnjački teren žedno upija ogromne oborine koje, primjera radi, na Crkvicama dostižu na godišnjem nivou preko 5 metara visine, dovoljno za formiranje kakvog plićeg jezera! Ipak, od jezera ni traga jer bezbrojne pukotine, žlijebovi i jame momentalno distribuiraju vodu duboko u podzemlje. Šta se u podzemlju Orjena tačno dešava – još uvijek ne znamo sa sigurnošću. Naime, zemljina utoba je jedna od posljednjih neistraženih oblasti planete Zemlje, pa je takva situacija i pod Orjenom. Važno je napomenuti da ove vode sakrivene duboko pod zemljom (tačnije-kršom) nisu beživotne; postoje ozbiljne naučne indicije da se tu krije i najpoznatiji stanovnik vodenog podzemlja – čovječija ribica (indicije bazirane na DNK analizi vode u rubnim izvorištima). Napredak nauke i tehnike sigurno će na ovom polju donijeti mnogo zanimljivih i korisnih rezultata. Do tada, posjetiocima Orjena ostaju dostupni samo oni isti, rijetki, neobični i često skroviti izvori, korišćeni već vjekovima. Na terenu bez jezera, kanjona, rijeka i potoka, voda je najveće blago. Lokacije gdje se može utoliti žed su u prošlosti, dok je Orjen intezivno korišćen za ljetnji uzdig stoke, imale presudni značaj. Izuzev bistjerni, kao potpuno antropogenog elementa, to su lokve, ublovi, kapavice i sniježnice, dok su pravi izvori prisutni samo na rubu planine, u kontaktnim zonama sa vodonepropusnim terenima. Kapavice su slabašni, neizdašni izvori, obično u podnožju većih vertikalnih kamenih odsjeka. Da bi se na njima sakupila voda, gorštaci su na pogodna mjesta postavljali drvena korita od bukve, ili još bolje, od munike. Ipak, najneobičniji način dolaska do vode je vađenje snijega iz takozvanih jama-sniježnica. Na više mjesta u Orjenu postoje jame koje drže veće ili manje količine snijega cijele godine, te tako i za najvećih suša predstavljaju siguran izvor vode. Svakako, do nje nije lako doći, neke su preduboke, pa bezbjedan silazak zahtjeva speleološku opremu, a da bi se žed utolila, valja na kraju i sačekati da se izneseni snijeg otopi. Možemo samo da zamislimo koliko je bilo naporno nekadašnje svakodnevno iznošenje i topljenje snijega za stado negdje gore visoko u orjenskim gudurama! Ovog puta ukažemo na dvije sniježnice. Na planinarskoj stazi (dijelu Transverzale OLR) u podnožju Markovog koša, odnosno Subrinog amfiteatra, nalazi se Sniježna jama koja se tokom snjegovitih zima zna do vrha napuniti, budući da se nalazi u usjeku podložnom lavinama. Zadržava snijeg najčešće tokom čitave godine, a u skladu sa tim joj je i temperatura koja u najtoplijim avgustovskim danima ne prelazi 4 stepena! Drugi, još lakše pristupačni objekat, je jama-sniježnica smještena u neposrednoj blizini puta Orjensko sedlo-Crkvice, na početku planinarske staze za Vučji zub. Obično zadržava snijeg do jula, ili početka avgusta. Danas, kad su stada na Orjenu postala veoma rijetka pojava, upotreba ovih sniježnica sve više postaje svojevrsna turistička atrakcija, gdje se posjetioci imaju prilike, ne samo osvježiti, već i isprobati neobične koktele i sladolede rađene sa jamskim snijegom kao glavnim sastojkom.

dipl. arheolog **Željko Starčević**
PK „Subra“
instruktor-markacista

Planinarski klub „Kom“ – Andrijevice

Memorijal vasojevičkog Koma „Vera Vincek – Pavle Milošević“

Od 02. do 04. avgusta 2019. godine u organizaciji Planinarskog kluba „Kom“ iz Andrijevice i Planinarskog saveza Crne Gore, sportsko rekreativno društvo pivara „Trebjesa“ Nikšić, na Komovima je 16. put po redu održana planinarska manifestacija „Memorijal Vasojevičkog Koma“ u znak sjećanja na Veru Radović - Vincek i Pavla Miloševića.

Ovogodišnji, 16. memorijalni uspon, okupio je oko 500 učesnika i to je bio jedan od najmasovnijih planinarskih događaja u Crnoj Gori. Prema programu manifestacije, tokom tri dana provedenih na Komovima, planinari su bili u prilici da upoznaju Komove i život na njima, uživaju na usponu na Vasojevički ili Kučki Kom, ili da pođu na kružnu turu oko Komova. Svakako, najznačajnija aktivnost je bila u subotu, 3. avgusta, a to je uspon na Vasojevički Kom,

na koji je bilo više od 300 učesnika. Po završetku uspona, u planinarskom kampu na Štavnoj, organizator je pripremio planinarski ručak i osvježanje za sve učesnike. Tu je bio priređen i prigodan kulturno-zabavni program. Ove godine smo nastavili tradiciju, započetu prošle godine, a to je izbor najljepše planinarke 2019.

Da bi ovogodišnji memorijal bio na nivou prethodnih godina, bilo je potrebno uložiti dodatne napore, jer vremenski uslovi kao i druge organizacijske po-

teškoće su imale negativnog uticaja, ali entuzijazam i ljubav prema planinarstvu i prirodi su nadjačali sve probleme i sa zadovoljstvom mi iz kluba možemo reći da je sve bilo na veoma visokom nivou.

Održavanje manifestacije su pomogli prijatelji Planinarskog sportskog kluba „Kom“, kao i Opština Andrijevice, i u ime Kluba im se zahvaljujemo. Takođe se zahvaljujemo svima na učešću u želji da nas naredne godine bude još više, na jednoj od najljepših planina Crne Gore.

ZADOVOLJNI OSTVARENIM U 2019. GODINI:

U Planinarskom klubu „Kom“, smatramo da je ova godina bila veoma uspešna. Naš Klub nije učestvovao na velikom broju akcija u Crnoj Gori, kao i na nekoliko ekspedicija sa međunarodnim karakterom. Osvojeni su vrhovi Musala (planina Rila - Bugarska), Gran Paradizo (Italija), itd.

RJEŠENJE O REGISTRACIJI:

Takođe, za naš Klub je veoma važno to što smo izvršili preregistraciju kluba i usklađivanje akata sa novim Zakonom o sportu i time obezbijedili pravni okvir za dalje egzistiranje Kluba.

PLANOVI ZA NAREDNI PERIOD:

U narednom periodu vjerujemo da ćemo nastaviti sa kontinuitetom uspeha, omasovljenjem članstva i ostvarenjem sna svih planinara Andrijevice, a to je početak izgradnje Planinarskog doma u podnožju Komova (na Štavnoj).

Susreti planinara

Bugarska domaćin planinarima Balkana

Susreti blkanskih planinara, i to 22, održani su od 21-23. juna 2019. god. u gradu Etropole u Bugarskoj, u srcu Stare ili Balkan planine. Drevni grad, udaljen od Sofije 80 kilometara, je poznat još iz doba Tračana i vjekovno usmjeren na rudarstvo i vađenje plemenitih metala i dragog kamenja iz Stare planine. Oko 170 planinara iz 6 balkanskih zemalja i 15 klubova ili društava članica susreta, družilo se i pohodilo staze i vrhove Stare planine. Planinski predjeli po sastavu i terenu nalikuju crnogorskoj Bjelasici, staze su dobro markirane, a jedan od vrhova koji smo pohodili je

Shape Plaster 1888 mnv sa prevoja Kašane i spuštanjem preko Cordune do Manastira Sv. Trojice iznad Etropole. Povratak iz Bugarske je iskorišten za pohod na još jednu planinarsku destinaciju, planinu Rtanj sa vrhom Šiljak 1565 mnv i posjetu Bogovinskoj pećini u Srbiji. Naredni 23. Susreti planinara Balkana će biti održani od 12-14. juna 2020. god. u Sloveniji, u Novom Mestu i u organizaciji Planinarskog društva „Novo Mesto“.

Pl „Gorica“ Podgorica
Edita Files Bradarić, predsjednica kluba

Stručna komisija PSCG za markacije, planinske staze, pješačke puteve i Registar, na osnovu odredbi Zakona o planinskim stazama, daje slijedeće:

SAOPŠTENJE - OBAVJEŠTENJE

Na osnovu procjene stanja prohodnosti i bezbjednosti korišćenja planinarskih staza za predstojeći zimski period, koje su u nadležnosti PSCG za održavanje planinarskih klubova – domaćina nisu stvoreni osnovni uslovi bezbjedno korišćenje tokom zimskog perioda u planinskom dijelu Crne Gore. U cilju potpune bezbjednosti korisnika staza nacionalne i lokalne mreže planinarskih staza obavještavamo sve korisnike da se:

a) **privremeno zatvaraju za korišćenje od 18. novembra 2019. do 30. aprila 2020.** sve uređene i markirane planinarske staze nacionalne i lokalne mreže, (PPT “ Orjen-Lovćen-Rumija” i priključne staze , staze NP Lovćen i NP Skadarsko jezero, kanjon Mrtvice, Prekornica i Žijovo),

b) **privremeno zatvaraju za korišćenje od 18. novembra 2019 do 01.juna 2020. godine** i staze nacionalne i lokalne mreže staze planinarskih transverzala CT-1 “Planinama Crne Gore”, “Via Dinarica” i “Vrhovi Balkana”, kao i druge markirane staze nacionalne i lokalne mreže u nadležnosti NP “Durmitor”, NP “Prokletije”, Park prirode “Piva” LTO Plav, LTO Mojkovac, LTO Kolašin, LTO Berane, LTO Pljevlja, LTO Žabljak, LTO Bijelo Polje, LTO Andrijevica i LTO Rožaje.

Trenutne prilike u planinskim područjima su postale složene, nastupaju zimski uslovi, postoje potencijalne opasnosti po bezbjednost i zdravlje korisnika planinskih (planinarskih) staza posebno u planinskim masivima (Durmitor, Maglić, Komovi, Prokletije, Hajla, Ljubišnja, Vojnik, Njegoš, Pivska Plnina, Moračke planine, Orjen, Lovćen i Rumije), jer nisu markirane zimskim markacijama i ne ispunjavaju uslove potpune prohodnosti pa je shodno Zakonu o planinskim stazama član 19. stav 1 do 3 potrebno privremeno zatvoriti staze za

korišćenje u zimskom periodu.

Ne preporučuje se korišćenje planinarskih staza nacionalne i lokalne mreže u vremenu privremenog zatvaranja staza u navedenim masivima visokih planina Crne Gore, samovoljno, bez stručnih vodiča i organizovanih tura u zimskim uslovima zbog izražene opasnosti od smrzavanja, gubljenja-lutanja, lavina, gromova, magle, udara vjetra, zvijeri i klizavog terena, posebno gdje ne postoji odgovarajuća infrastruktura (van skijaških centara i postavljene signalizacije za hodanje na krpljama), slabe naseljenosti, nepokrivnosti mobilnom telefonijom i trajanja tura van vidnog vremena i pojedinačno kretanje...

Preporučuje se korisnicima da tokom **zimске sezone** koriste samo organizovano prohodne staze uz adekvatne pripreme, korišćenje planinarske opreme prema namjeni, zimskim uslovima, sa stručnim vodičima za zimске aktivnosti bez obzira na težinu staze na cijeloj teritoriji Crne Gore, posebno u složenim meteo uslovima, odnosno da koriste staze za hodanje na krpljama u okviru ski centara. Zimске ekspedicije i uspone organizovati uz pomoć i znanje GSS i SSZ CG.

Na osnovu iskustva tokom prethodnih sezona i analize uzroka vanrednih događaja sa teškim poslasticama stručna komisija apeluje i preporučuje

• **Da se svi korisnici planinarskih staza u zimskom periodu** (planinari, alpinisti, rekreativci i sportisti, pješaci i drugi) **pridržavaju pravila ponašanja na planinskim stazama i boravku u prirodi zimi**, ne kreću bez adekvatne pripreme i opreme i provjere o prohodnosti , a posebno da ne koriste planinske staze u složenim meteo uslovima.

• Da ne koriste usluge “samozvanih” i nesetifikovanih – licenciranih pla-

ninskih vodiča, neslužbene mape i trekove (knjige vodiče), a posebno ako nisu organizovane zimске aktivnosti i usponi uz preduzimanje potpunih mjera bezbjednosti učesnika. od strane organizatora (kluba, turoperatora, vodiča)

• Pri organizaciji i eventualnom korišćenju staza u zimskom periodu, uspona (ekspedicija) i drugih aktivnosti na planinarskim stazama NM organizatori su odgovorni za uređenje staza i bezbjednost svih učesnika u toku aktivnosti. Shodno Zakonu o planinskim stazama i Propisima dužni su da organizuju događaj uz prisustvo GSS CG i preduzmu preventivne mjere zaštite svih korisnika.

• NTO, LTO, JP NP CG i organi lokalne uprave su obavezni da na pogodan način upoznaju sve korisnike staza u njihovoj nadležnosti i organizaciji o opasnostima i eventualnim zabranama u svojim zonama – destinacijama,

• Stručna komisija Planinarskog saveza Crne Gore će na zahtjev korisnika NM planinarskih staza u zimskom period pružati neophodne informacije o prohodnosti i stručnu pomoć u okviru ovlaštenja i raspoloživih resursa direktno ili preko lokalnih planinarskih klubova-domaćina, sajtu PSCG (Komisije) i sredstvima informisanja.

PSCG i stručna služba ne snose nikakvu odgovornost prema korisnicima staza u zimskom periodu, niti preuzimaju odgovornost za postupke vodiča.

UPOZORAVAMO: STAZE SE KORISTE NA SOPSTVENU ODGOVORNOST KORISNIKA!

PO OVLAŠĆENJU UO PSCG
Načelnik komisije
Pavle S Bandović s.r.

Arifove planinarske cipele

Arif Ramusović bio je stari ivangradski zaljubljenik u planinu, jedan od osnivača Planinarsko smučarskog društva "Vojo Maslovarić" iz Ivangrada zajedno sa Safom Softićem, Brankom Božovićem, Draganom Nedićem i ostalim ivangradskim planinarskim veteranima, koji je 30 godina radio kao blagajnik u "Celulozi" još od njenog osnivanja. Kao veteran Gorske službe spasavanja ovog Društva mnogo nevoljnika spasio je od sigurne smrti a pored Mita Nedića i Brana Krivčevića, bio je prvi ivangradski planinar koji se 1967. godine popeo na vrh Mon Blana.

Piše: Adem Ado Softić

U vrijeme kad je kvalitetna planinarska oprema za većinu bila rijetka i nedostupna, Arif je kupio nove planinarske cipele marke "Alpina" i u njima narednih godina pregazio bezbroj planinskih vrhova Jugoslavije i Evrope. Ali, nakon skoro dvije decenije, od silne upotrebe kramponi na njegovim cipelama počeli su da propadaju, pa ih je 3. septembra 1985. godine spakovao u kutiju i napisao direktoru i kolektivu Fabrike "Alpina" pismo:

"Poštovani direktore i cijenjeni kolektive Fabrike "ALPINA ŽIRI" - budite zdravo. Izvinjavam se što putem ovog pisma pristupam našem pismenom poznanstvu s molbom da mi izvršite uslugu za opravku Vašeg proizvoda, cipela "Alpina žiri" broj 41 koje koristim dugi niz godina. Uslugu tražim na osnovu renomea Vaše fabrike ne samo kod nas već i u svijetu. Boks cipela je očuvan, jedino donji dio, tj. kramponi su dotrajali. Napominjem da sam član Planinarsko smučarskog društva "Vojo Maslovarić" iz Ivangrada već 30 godina. Da sam sa Vašim cipelama osvojio krov Evrope Mon Blan, Visoke Tatre u inostranstvu i skoro sve vrhove u našoj zemlji. Triglav već četiri puta. Na dostavljene cipele za opravku sam navikao i žao mi je da se od njih rastanem, a Vama to ne bi utrošilo mnogo vremena da mi zamijenite, tj. stavite nove krampone kako bih ponovo imao iste cipele sa kojima sam osvojio mnogo vrhova. Cijenu koštanja učinjene usluge plaćam pouzecom sa dostavom cipela. Smatram da ćete udovoljiti mojoj molbi, pa Vam se unaprijed zahvaljujem."

Tačno mjesec dana nakon toga na njegovu adresu stigla je pošiljka iz Slovenije i pismo iz Fabrike obuće "Alpina":

"Drug Ramusović Arif, Polimska, soliter P + 9/33, 84.300 Ivangrad.

U vezi vaše reklamacije obuće obaveštavamo vas da smo je popravili i dana 1. 10. 1985. vratili je poštom na vašu adresu. Nadamo se da ćete biti sa popravkom zadovoljni i drugarski vas pozdravljamo!

Vodja odpreme Stane Čar i vođa prodajnog sektora Bojan Starman, dipl. ecc. TOVARNA OBUTVE ALPINA - ŽIRI, 3. oktobra 1985. godine."

Iznenađeni i iznad svega zahvalni Arif, ne znajući kako da im se oduži, napisao je dopis "Ekspres politici" da bi se javno zahvalio na prijateljskom gestu "Alpine", a 4. novembra poslao im je taj tekst iz novina uz još jedno vrlo kratko pismo:

"Tvornici obuće ALPINA ŽIRI.

Šaljem Vam zahvalnicu za opravljene cipele objavljenu u Ekspres politici i još jednom Vam se duboko zahvaljujem.

Arif Ramusović, radnik Fabrike Celuloze Ivangrad."

Od tad je prošlo više od tri decenije. Arifa Ramusovića odavno više nema. Umro je sredinom 2001. godine, a u Alpinim cipelama pregazio je do tad još mnogo planinskih vrhova. Fabrika Celuloze i papira davno je zatvorena. Planinarsko smučarsko društvo "Vojo Maslovarić", uz "Javorak" iz Nikšića nekada najpoznatije i najveće Planinarsko društvo u Crnoj Gori i regionu, odavno više ne postoji. Slovenija je danas mnogo dalje nego što je bila tih godina i samo na poštarinu za slanje cipela trebalo bi izdvojiti trećinu Arifove penzije. Ali priča o njegovim cipelama i gestu radnika "Alpine" ostaće da sjeća na neka ljepša i srećnija vremena kad su na ovim prostorima i ljudi i cipele bili mnogo otporniji na kvarenje.

Nezaboravni juriš smjelih

Prije skoro 43 godine, 27. januara 1977. u zagrebačkom nedjeljniku "Arena" broj 840 objavljena je priča o najhrabrijim Jugoslovenima u tradicionalnoj "Areninoj" akciji "Pothvat godine". Na naslovnici je tada objavljena fotografija sa proslave povodom dodjele priznanja i znački u zagrebačkoj dvorani "Vatroslav Lisinski" 16. januara 1977. na kojoj se nalaze pet hrabrih momaka, članova Gorske službe spasavanja Planinarsko smučarskog društva "Vojo Maslovarić" iz Ivangrada, koji su ovo zasluženno priznanje dobili spasivši 13 života u snijegom zavijanom bihorskom selu Pločnik februara 1976. godine.

Piše: Adem Ado Softić

Bili su to: Safet Mejo Stanić, Miško Tomašević, Gavro Trifunović, Feko Huremović i Slado Sijarić.

"U veljači prošle godine pet mladih Ivangradana, prkoseći nebrojenim opasnostima, spasilo je trinaest života. U to vrijeme snijeg na bespućima Pešterske visoravni bio je viši od dva metra. Mnoga sela i zaseoci ostali su jednostavno odsječeni od svijeta. Međutim, najteže je bilo u selu Pločniku gdje je petočlana obitelj ostala potpuno odsječena a nešto

dulje još jedna od osam članova. Vijest je donio čovjek koji je osam sati pješao do Štaba civilne zaštite u Ivangradu. Među snijegom zavijanim porodicama bilo je i djece i bolesnih, a bili su bez ogrijeva i hrane..." ("Arena" br. 840, 27. januar 1977.)

U ivangradskom Štabu civilne zaštite najveću nadu su polagali u helikopter koji bi ugroženim porodicama mogao iz vazduha doturiti hranu i lijekove, ali zbog magle i nevremena njegovoj posadi, u kojoj se nalazio i mladi ivangradski

novinar Braho Adrović, to nije pošlo za rukom. Tada je na scenu stupila grupa hrabrih i odvažnih...

Nadaleko poznato Planinarsko smučarsko društvo "Vojo Maslovarić", na čijem čelu su bili Safet Softić (predsjednik) i Branko Božović (sekretar), imalo je za ovakve prilike u svom sastavu formiranu Gorskou službu spasavanja (GSS), sastavljenu od hrabrih i odvažnih momaka, spremnih da u svakom trenutku pomognu ljudima u nevolji. Na njihov poziv svi petorica su u najkraćem mo-

gućem roku bili spremni za polazak.

Uprtili su rančeve napunjene sa po 25 kilograma hrane i lijekova, spremili ski-jasku opremu i puške, i zaputili se rano ujutro 3. februara 1976. prema selu Pločnik...

“Put na koji su krenuli i sa kog su se vratili tek nakon tri dana i ljeti se teško savladava. Penjali su se uz opasne litice i tijelom probijali kroz snijeg koji im je često sezao i preko glave. Na mnogim se mjestima ni vrhovi borova nisu vidjeli. Nisu znali šta je pred njima, ali su znali da ih gore, u planini, očekuju nemoćni i izgladnjeli ljudi. Kad su napokon stigli, malaksali su ih ljudi dočekali - pjesmom. Jedan od mještana svirao je gusle i tako hrabrio svoju obitelj da izdrži...” (“Arena” br. 840, 27. januar 1977.)

“Bio je to jedan od najtežih pothvata Planinarskog skijaškog društva “Vojo Maslovare” iz Ivangrada, a humanost i smionost petorice mladića bila je još jednom pokazana, ovaj put na najbolji mogući način. Kad smo ih upitali kako su uspjeli u svome pothvatu unatoč skromnoj planinarsko-skijskoj opremi, bez mnogo razmišljanja su odgovorili: - Ako nismo imali odgovarajuću opremu, imali smo - srca!” (“Arena” br. 840, 27. januar 1977.)

Bilo je to vrijeme kad se ljudima nije zagledivalo u genetski kod da bi se na osnovu toga zauzimao prema njima odgovarajući gard. Kad su sva imena i prezimena bila podjednako ljudska i važna. Kad su ljudi bili pošteđeni međunarodnih i međustranačkih zazora i kalkulacija, i kad su se dijelili samo na ljude i neljude, na hrabre i na kukavice. Akciju spasavanja dvije životno ugrožene porodice sa Pločnika, porodice MOMA DOŠLJAKA i PAŠA BOŠNJAKA organizovali su SAFET SOFTIĆ i BRANKO BOŽOVIĆ iz PSD “Vojo Maslovare”. Sa rančevima punim hrane i lijekova, glavom u torbi a srcem toliko velikim

da nije pošteno moglo ni u grudi da im stane, uputili su se prema Pločniku kroz šumu i sniježna bespuća Pešteri: vjenčani kumovi MIŠKO TOMAŠEVIĆ i SAFET MEJO STANIĆ, SLADO SIJARIĆ, FEKO HUREMOVIĆ I GAVRO TRIFUNOVIĆ, i za taj podvig dobili priznanje i značke od zagrebačke “Arene” koja ih je tim povodom dva dana ugostila u Zagrebu, u koncertnoj dvorani “Vatroslav Lisinski” priredila proslavu na kojoj su ih zabavljali ARSEN DEDIĆ, GABI NOVAK, ELVIRA VOĆA, VERA SVOBODA, STJEPAN MIHALJINEC i voditelj LJUBO JELIČIĆ, a čuveno Ugoštiteljsko preduzeće “Zagrebački plavi” priredilo nezaboravno veče u njihovu čast i to u restoranu sjetno-simboličnog naziva koji u sebi sublimira svu balgudet onoga što smo na ovim prostorima nekad imali a čega se danas, eto, samo sa nostalgijom prisjećamo: u restoranu “POD MIRNIM KROVOM”...

U to vrijeme pod mirnim krovom svi zajedno disali smo punim plućima i širom otvorenih očiju gledali u budućnost. Danas, prilično umorni i bezvoljni, anemično i uskogrudo, poluzatvorenih očiju, gledamo u prošlost i čeprkamo

po njoj tražeći razloge i opravdanja kojih nema, isto kao što nema ni Safa ni Branka, a ni onog i onakvog Planinarskog društva “Vojo Maslovare” i njegove Gorske službe spasavanja. Komšije Momo Došljak i Pašo Bošnjak odavno zajedno oru nebeske njive i čuvaju stoku na nebeskim pašnjacima gdje je uvijek toplo i gdje snijeg nikad ne pada. Nema više ni Feka, ni Meja a ni Gavra. Feku i Gavru puklo je srce. Bilo ga je previše i nije imalo kud. Moralo je da pukne. Safet Mejo Stanić umro je mlad pošto je, nakon udesa, dugo vremena proveo u invalidskim kolicima.

O ovoj priči danas mogu da svjedoče samo rijetke požutjele fotografije, Miško Tomašević koji i dalje planinari i provodi svoje penzionerske dane u Beranama i Slado Sijarić koji živi u Švedskoj. O veličini i značaju Planinarsko-smučarskog društva “Vojo Maslovare” iz Ivangrada, i o hrabrosti ivangradskih momaka iz njegove Gorske službe spasavanja mogao bi da svjedoči i poznati beranski književnik Braho Adrović, u to vrijeme zapošljen kao novinar Pobjede, koji je tada svojim novinskim člankom pod naslovom “Nezaboravni juriš smjelih” ispričao priču o ovoj junačkoj epopeji mladih Ivangradana i time ih uzdigao na pijeđestal humanosti one Jugoslavije koje takođe odavno više nema. Nema više ni onog i onakvog Ivangrada, kao ni mnogo toga što smo jednom davno imali a onda zauvijek izgubili.

Ovdje snijeg i dalje pada i stežu mrzevi. Bepomoćnima ni u gradu niko ne pokušava da pomogne. Sve je manje zajedništva a o hrabrosti i da ne govorimo. Svak’ se svome jadu zabavio. Dolje tvrdo a gore visoko...

Na čitavom ovom nesrećnom Balkanu niko odavno više nije “Pod mirnim krovom”...

Onako s visine, od oka!

6. Kategorizacija sportova

“Kategorizacijom sportova vrši se rangiranje sportova koji su na programu Olimpijskih i Paraolimpijskih igara i sportova koji nijesu na programu Olimpijskih igara, ali su priznati od strane Međunarodnog olimpijskog komiteta (MOK)”, čl.21 st.1 Zakona o sportu.

Rangiranje sportova vrši se na osnovu kriterijuma. Akt o kategorizaciji, donosi COK, jednom u dvije godine u skladu sa bližim kriterijumima i načinom za kategorizaciju sportova, koje propisuje Ministarstvo.

Podsjetimo, PSCG, koji predstavlja vrstu sporta koja se kategoriše, dostavio je u roku, podatke koji su neophodni za kategorizaciju, a na osnovu kriterijuma, formirana je lista sportova i utvrđen broj bodova koji određeni sport svrstava u jednu od kategorija sportova u Crnoj Gori i donesen pravilnik o kategorizaciji sportova.

Planinarstvo, vrsta sporta, svrstan je u - kategoriju II, ostali sportovi, koji nijesu na programu Olimpijskih igara ali su priznati od strane MOK-a.

Vrijednost kriterijuma za bodovanje, toliko i ne privlači pažnju, ali kriterijumi za bodovanje pojedinačnih i kolektivnih sportova u Crnoj Gori, prosto, da. Pa, hajde da ih poslažemo redom.

Uspjeh reprezentacije Crne Gore i sportske organizacije, na međunarodnim sportskim takmičenjima podrazumijeva svjetsko, evropsko prvenstvo, evropske, mediteranske igre, svjetski, evropski kup, finalni turnir, balkansko prvenstvo i dr, **a uspjeh sportske organizacije na domaćim sportskim takmičenjima** po-

drazumijeva nacionalno prvenstvo i nacionalni kup; **Međunarodna tradicija sporta** podrazumijeva: postojanje olimpijskog ili paraolimpijskog statusa sporta, članstvo nacionalnog sportskog saveza u zvaničnoj svjetskoj federaciji, članstvo nacionalnog sportskog saveza u zvaničnoj evropskoj federaciji, da li je svjetska federacija ili evropska federacija, čiji je član nacionalni sportski savez određenog sporta, priznata od strane MOK-a, dužina trajanja olimpijskog ili paraolimpijskog statusa sporta, dužina trajanja članstva nacionalnog sportskog saveza u zvaničnoj svjetskoj federaciji, i dužina trajanja članstva nacionalnog sportskog saveza u zvaničnoj evropskoj federaciji; **Nacionalna tradicija sporta** podrazumijeva: da li postoji nacionalni sportski savez u određenju vrsti sporta, godine postojanja nacionalnog sportskog saveza, broj registrovanih klubova u nacionalnom sportskom savezu, broj uzrasnih kategorija u sportu, i broj klubova sa tradicijom dužom od 20 godina; **Globalna popularnost i zastupljenost sporta** podrazumijeva: godine postojanja zvanične međunarodne federacije, broj članova u zvaničnoj međunarodnoj federaciji, i broj takmičenja koje organizuje zvanična međunarodna federacija; **Teritorijalna zastupljenost sporta u Crnoj Gori** podrazumijeva: broj opština u kojima registrovani sportski klubovi iste vrste sporta imaju sjedište, i broj registrovanih sportista u opštini, opštini u okviru Glavnog grada, Glavnog grada i Prijestonici - ukupan broj registrovanih sportista iste vrste sporta u svim uzrasnim kategorijama; **Društveni značaj, odnosno promocija Crne Gore kroz određeni sport** podrazumijeva: zastupljenost vrste sporta u progra-

mu fizičkog vaspitanja i obrazovanja u osnovnoj ili srednjoj školi – da li se vrsta sporta nalazi na programu fizičkog vaspitanja i obrazovanja u osnovnoj ili srednjoj školi, zastupljenost sistema takmičenja za lica sa invaliditetom ili smetnjama u razvoju – da li se u vrsti sporta organizuju nacionalna takmičenja za lica sa invaliditetom ili smetnjama u razvoju, finansijska samostalnost nacionalnog sportskog saveza na nacionalnom nivou – finansiranje 50% rada nacionalnog saveza iz vanbudžetskih sredstava, mogućnost masovnog uključivanja u sport – postojanje klubova iste vrste sporta u 13 opština u Crnoj Gori, javnost rada i dostupnost informacija nacionalnog sportskog saveza – da li postoji redovno ažuriranje web sajta, promocija na društvenim mrežama i izdavanje časopisa i/ili biltena, i procentualna zastupljenost žena u sportu – procenat žena koje se bave sportom u okviru nacionalnog sportskog saveza.

Naredni akt o kategorizaciji sportova radiće se za oko godinu dana, i uz druge kriterijume, dominantno će zavisiti od rezultata ostvarenih na takmičenjima (član 2 pravilnika) a vrednovaće se za period između dvije kategorizacije.

Da li je to prilika za uspon na listu i/ili “jasan pokazatelj rada i uspjeha...” kako kaza resorni ministar?

“Onako s visine, od oka” je proces!

(Autor je instruktor edukator PSCG; planinarski vodič – PSCG-e/ i VAVO-e; planinarski vodič - instruktor PSCG; zamjenik načelnika komisije PSCG)

U rubrici „Onako s visine, od oka“, objavljuju se zapažanja i komentari o aktuelnim sportsko-razvojnim ciljevima i programima, stručnim pitanjima, propisima u oblasti planinarskog sporta

i drugim sličnim temama od značaja za rad Nacionalnog sportskog saveza, sportskih klubova i sportista. Uredi-vački tim zadržava pravo da ne objavi tekst: u kojem se neko vrijeđa po bilo

kojoj osnovi; pravo na izvjesna skrać-nja; pravo da se ne objavi tekst u kojem su komentari vulgarni i uvredljive sadržine. Takođe, tekst u ovoj rubrici ne odražava nužno i stav redakcije. Hvala.

Piše: **Ž.M.**
Foto: **Vanja Perunović**

*Srećna Nova
2020. godina*